

QL
461
.R873
ENT

Kot. 7 tuzet 10
1900: dec.

Ent. Soc. Wash. - 500 ...
Jan 26

QL
461
R873
ENT

VII. kötet. 1900. december hó. 10. füzet.

ROVARTANI LAPOK

HAVI FOLYÓIRAT

különös tekintettel a hasznos és kártékony rovarokra

DR. BEDŐ ALBERT DR. ENTZ GÉZA
DR. CHYZER KORNÉL DR. HORVÁTH GÉZA

KÖZREMŰKÖDÉSÉVEL

SZERKESZTIK

A. AIGNER LAJOS és CSIKI ERNŐ.

BUDAPEST, 1900.

A ROVARTANI LAPOK SZERKESZTŐSÉGE és KIADÓHIVATALA

VIII., RÖKK-SZILÁRD-UTCZA 32.

Megjelenik minden hónap első napján, július és augusztus havak kivételével
Előfizetési ára egész évre 8 kor.

Tartalom.

Havasi lepkéink. <i>A Aigner Lajostól.</i>	199
A firkáló-bogárról. <i>Csviki Ernőtől.</i> Ábrával	203
Adalék Magyarország lepké-faunájához. <i>Dahlström Gyulától</i>	205
A Noctuák biológiájához. <i>A. Aigner Lajostól</i>	207
Különfélék :	
Új szakfolyóirat	211
Pterogon Proserpina Pall. <i>Weiszmantel Vilmos-tól</i>	212
Gölniczbányai lepkék. <i>Hudák Ede Ágost-tól</i>	213
A »fekete pók«	213
Papilio Machaon. L. <i>Gruber Edétől</i>	213
Phosphoreskáló lepkék	214
Az édesvízi atkákról	214
A Macroglossa stellatarumról. <i>A. A. L.-tól</i>	214
† Mik József	214
Helyreigazítás	214

Levélszekrény.

Tomala Nándor úrnak. A Staudinger-Rebel-féle Lepidoptera-katalogus, a kiadó értesítése szerint, néhány hónap múlva jelenik meg. A megrendelést feljegyeztük. Nem érdektelen, hogy nálam nov. 4-ke óta naponként kel ki 1—2 *P. Podalirius*, oly őszi bábok után, melyeket folyton a szobában tartottam; még pedig tipikus 8-lineatus és 10-lineatus, valamint transitus ad 9- és 11-lineatus. Ezek határozottan nem elkésett, hanem korán kikelt példányok. A.

Hudák E. A. úrnak. A beküldött lepkeszárny a *Boarmia repandata* L. *ab. conversaria* Hb.-tól való. Egészsége reményilem javult. Adja Isten Szíves üdvözetet. A.

A kir. magy. Természettudományi Társulat állattani szakosztálya minden hónap első péntekén (VIII., Eszterházy utca 1.) ülést tart. Vendégeket szívesen lát.

A budapesti entomologusok minden pénteken este a Muhr-féle vendéglőben (Kerepesi-út 44.) találkoznak.

Kedvezmény.

Az 1897., 1898. és 1899-iki teljes évfolyammal még szolgálhatunk. Új előfizetők fele áron kaphatják. Az előbbi kötetekből csak egyes példány áll rendelkezésre; ezek következő áron kaphatók: I. kötet 10 kor, II. kötet 6 kor, III. kötet 10 kor.

Az előfizetési összegek kiadóhivatalunkhoz (VIII. Röck-Szilárd-utca 32.) címzendők.

Havasi lepkéink.

Irta A. Aigner Lajos.

A ki a havasokban a lapályból az örökös hó régiójába felhatol, az néhány óra lefolyása alatt különböző szélességi fokok éghajlatán haladhat át, s a flóra- és faunának az által előidézett változásait ítélheti meg.

Midőn a francia természetbúvár az Araratra felhágott, a hegység tövén Armenia növényeit találta, főlebb Olaszországéit, még főlebb Páris környékéit, azontúl Svédországéit. Ez minden magasabb hegységben ismétlődik, és kivált elszigetelten álló hegy-csúcsokon meglepő hatással van. A hegyek tövén levő többnyire gazdag flóra és fauna, minél magasabbra feljutunk, annál szegényebb lesz fajokban, de aránylag gazdagabb egyedekben. Ez a flóra és fauna pedig sajátos és egyrészt az északi tájakéval bizonyos összefüggésben áll, másrészt pedig az egész világ magasabb hegységein rokonnak, sőt gyakran azonosnak bizonyul, úgy hogy a növényeknek és állatoknak, ha nem is mindig ugyanazon fajaival, de gyakran ugyanazon genusaival találkozunk úgy Európa és Ázsia, mint északi, sőt déli Amerika havasain is.

Kárpáti havasaink e tekintetben nem képeznek kivételt, és számos lepkefaj, melyet úgy a Tátrában, mint az erdélyi havasokon találunk, előfordulnak pl. Svajczban, sőt északon is.

Mindenek előtt szükséges, a svajczi alpesek lepkefaunájával megismerkednünk, a mely a fajok magasságbeli elterjedésére nézve a legalaposabban van felkutatva. Frey (Die Lepidopteren der Schweiz) szerint összeállítjuk azokat a nappali lepkéket, a melyek 4000 lábön fölül, vagyis a havasalji régiótól kezdve ott előfordulnak.

A *Papiliók* közül csupén a *Machaon* hatol fel 7000 lábíg, északon pedig a 65. fokig. A *Parnassius* genusból, mely Közép-Ázsia havasaira nézve jellemző fajokat mutat fel, az *Apollo* leginkább csak csekélyebb magasságban fordul elő, de 6000—6500, sőt egyes helyeken 7570 lábíg is felhatol. Ellenben *Delius* a lapályban egyáltalában nem, hanem csak 4000—7500 lábnyi ma-

gasságban mutatkozik. *Mnemosyne* csak 5500 lábíg emelkedik. Ugyanaddig röpül *Aporia crataegi*, annál magasabban a *Pierisek*, úgy *brassicae* 7—8000 lábíg, szintúgy *rapae* a hó határáig, *napi* v. *bryoniae* csekélyebb magasságot kedvel, holott *Callidice*, mely északon hiányzik, 9346 láb magasságban is találtatott. Az *Anthocharisek* közül *Belia* csak 5000 lábíg, *cardamines* és *sinapis* pedig 6000-ig hatol.

Az északon és Középázsia havasain különösen gazdag *Colias* genus az Alpokban is jól van képviselve: *Palaeno* 4600—6000 lábíg, *Phicomone* 8000-ig, *Hyale* szórványosan 8000-ig, *Edusa* 7000—8000-ig emelkedik, *Rhodocera rhamnii* pedig 6791-ig. Az Alpokban erősen képviselt *Lycaenidák* közül az északon is honos *Thecla rubi* magasra megy fel (5500 lábíg) *Polyommatus virganeae* 7000-ig; *Hippothoë* v. *Eurybia* 5500 lábnyi magasságban nem ritka, de a fahatárt nem igen haladja túl; *Dorilis*, *phlaeas* és *Amphidamas* csak 4000 láb magasságot érnek el. *Lycaena Argus* v. *Aegidion* a fahatáron felül emelkedik; *Optilete* 4—7000 láb közt közönséges; *Hylas* és *Pheretes* 7000 lábíg röpül, szintúgy elvértve *Astrarche*; *Orbitulus* pedig 8000-ig; *Eros* 5—6000 lábnál gyakori, 7000-nél pedig már ritka; *Bellargus* és *Corydon* 6000—6500, az utóbbi olykor 7000 lábót, *Damon* és *Donzelii* pedig 6000 lábót ér el, míg *minima* a 7000-et is túlhágja; *semiargus* és *Alcon* 7000-ig, *Arion* pedig csak 6000-ig található.

A *Vanessak* magasra felszállanak: *Jo*, *Antiopa* és *Atalanta* 7000 lábíg, *cardui* pedig 8500 lábíg; az *urticae* is igen magasra megy fel. A *Melitaea* genus a havasokra nézve igen jellemző: *Cynthia* és *Aurinia* v. *Merope* 8000 lábíg hatol; *Maturna*, *didyma* és *dictynna* 6000-ig; *Athalia*, *Aurelia* és *Parthenie* v. *varia* 4000-ig; *asteria* pedig 7000 és 8560 lábnyi magasságban röpül.

Az *Argynnis* kiválólag északi és havasi genus. *Thore* és *Ino* csak 5000 lábíg emelkedik, *Selene* 5500-ig, *Euphrosyne* 6000-ig, *Niobe* szórványosan 7000-ig, *Lathonia* 8000-ig, *Pales* 9000-ig, holott *Aglaja* ritka a fahatáron felül.

Csaknem teljesen havasi az *Erebia* genus: míg *Melampus* 3000—7000 lábíg, *Pharte* 4000—6000 ig, *Epiphron* 4000—7000-ig, sőt 8000-ig, *Eriphyle* 8000-ig, *Pronoë* 5000—6000-ig, sőt azontúl is, *Mnestra* 5000—7000-ig, *Eviás* 6000-ig, *Goante* 6500-ig, *Manto* 8000-ig, *glacialis* pedig 9340-ig hatol, addig *Oeme* 5500, *Nerine* 5000, *Ceto* 4500, *Medusa*, *Stygne* és *Tyndarus* 4000 lábnál maga-

sabbra nem száll; viszont *Ligea* és *Euryale* 6000 lábnál, *Gorge* pedig 8000-nel is felül emelkedik. *Oeneis Aëlla*, mely már 2000 lábnál mutatkozik, 7000 lábnyira is emelkedik.

A Satyrusok közül csupán *Semele* száll 6000 lábig, szintúgy mint *Pararge Maera* és *Hiera* és *Coenonympha Pamphilus*, míg *C. Satyrion* 4000 és 7000 láb közt fordul elő.

Syrichthus serratulae 6500 lábig, *Andromedae* 4000-ig, sőt magasabbra hatol, *Cacaliae* pedig 5500 és 7500 láb közt található. *Hesperia sylvanus* 6000 lábig, *Actaeon* és *Comma* pedig 7500-ig megy fel.

Ugyanoly arányban található a havasokon a *Heterocerák* is.

Ezek után helyén való lenne, összehasonlítás kedvéért, Magyarország havasi lepkéinek magassági elterjedését feltüntetnünk, a mi kétségen kívül nagy érdekléssel bírna. Ámde az a bökkenő, hogy hazai gyűjtőink figyelmüket arra eddigelé ki nem terjesztették. Egyik-másik, mint pl. F r i v a l d s z k y J á n o s (Máramaros, Krassó), Geyer Gyula (Tátra), Husz Ármin (Sáros, Tátra) és Dr. V á n g e l J e n ő (Árva, Trencsén) megemlíti ugyan, mely havason minő állatokat gyűjtött, de azt nem, hogy annak alján, közepén vagy tetején, vagyis minő magasságban. Egyedül Dr. C z e k e l i u s D á n i e l említi fel néhány lepkéről, hogy mily magasságban figyelte meg, de ezek is csak szórványos adatok.

Egészben véve lepkéinknek a havasokon előfordulásáról úgy-szólván semmi adattal sem bírunk, és jelen soraink célja épen az, hogy gyűjtőink figyelmét arra felhívjuk.

Egyelőre csak kombinálhatjuk, hogy a havasokon is élő lepkéink valószínűleg minő magasságban fordulnak elő, még pedig azáltal, hogyha magassági viszonyainkat a svajcezzel egybevetjük. A svajczi északi alpesekre nézve Heer öt főregiót állapított meg, melylyel D r u d e-nak a Tátrára nézve elfogadott felosztását állítjuk szembe.

Az alpesi főregiók:

- I. Alsó régió, 2500 lábig, vagyis a diófa felső határáig.
- II. Hegyi régió, 4000 láb-ig, vagyis a bükkfa ha-táráig.

A tátrai régiók:

- 1. Dombrétek, mívelési régió és alsó erdei régió, a formatióképző bükkfával és fenyővel, a vörös fenyő stb. mellett, 3245 láb-ig.

II. Havasalji regio 5500 láb.ig, vagyis a fák határáig.

IV. Havasi regio, 7000 láb.ig, vagyis a havasi rózsza határáig, mely a központi alpesekben már 6000 láb.nál, Közép-Németország havasain pedig már 3000—3500 láb.nál következik be.

V. Subnival regio, 8000 láb.ig, vagyis a hóvonalig, sőt azon még valamivel túl, úgy hogy a növényzetnek nyoma 9000 láb.nál elenyészik.

2. Felső fenyves regio, a formatióképző vörös fenyővel és bajaggal:

a) Sűrű fenyveserdő, czirbolyafenyő nélkül, 4120 láb.ig.

b) Hézagos fenyves, közbe szórt czirbolyával és gyalogfenyő bokrokkal, 4770 láb.ig.

3. A gyalogfenyő regioja:

a) A czirbolyának csoportos előfordulásáig, 5250 láb.

b) Gyalogfenyő, czirbolya nélkül, 5700 láb.ig.

4. Havasi rétek regioja:

a) A gyalogfenyő felső határa, 6080 láb.ig.

b) Fűzfa s egyéb bokor, 6650 láb.ig.

c) Subnival társasnövények, a csúcsig, 8436 láb.ig.

A tényleges hóvonal 7283—7600 láb. közt fekszik.

III. Havasalji regio.

IV. Havasi regio.

V. Subnival regio.

E szerint azok a lepkék, melyek Svájcban a hegyi régióig, 4000 láb.ig találhatók, a Tátrában csak 3245 láb.ig fordulhatnak elő; a havasaljiak, ott 5500 láb.ig, nálunk csak 5250 láb.ig; a havasiak ott 7000 láb.ig, nálunk csak 6650 láb.ig; a hóaljiak pedig ott 8000, sőt 9346 láb.ig; nálunk csak 7600 láb.ig, illetve a legmagasabb csúcsig, 8436 láb.ig. Megjegyzendő, hogy ezek a határok a déli havasokon bizonyára jóval magasabbra terjednek.

Vajon ezeknek a kombinált határoknak a tényleges állapotok megfelelnek-e, annak megállapítása a jövődöbeli kutatások egyik elég fontos feladata lesz. Fel is hívjuk az oly buzgó lepkészeket, minő első sorban gróf Wass Béla, a kik havasi vidéken gyűjtenek, hogy a magassági előfordulásra különös súlyt helyezzenek, a mivel a tudománynak nagy szolgálatot tehetnek. Nemzeti Muzeyunk részéről pedig remélhetjük, hogy ezentúl évenként egy-két gyűjtőt a Tátrába s egyéb havasainkra ki fog küldeni, a kik megfelelő műszerekkel ellátva, kötelesek legyenek, észleleteik magassági pontját esetről-esetre feljegyezni.

A firkáló-bogárról.

Irta Csiki Ernő.

Az *Adoxus* vagy *Eumolpus* nemből hazánkban a magyar bogárkatalogus szerint az *Adoxus obscurus* Linn. és annak fajváltozata, a *var. vitis* Fabr. fordul elő, mely utóbbi kártételei révén eléggé ismeretes,

Weise nem régen egyik dolgozatában (Archiv für Naturg. 64. Jahrg. I. Bd. p. 189—191) rámutatott arra, hogy az *Adoxus vitis* Fabr. nevet helytelenül alkalmazzák a firkáló bogárra. Az az állat, melyet Fabricius (Syst. Entom. p. 108) *Cryptocephalus vitis* név alatt írt le, nem más mint a *Cyptcephalus coryli* Linn. hímje, a Fabricius-féle név tehát ennek synonymája. Ezek után mint legrégebbi név a Schrank-féle *villosulus* használandó a *vitis auct. nec Fabr.* helyett.

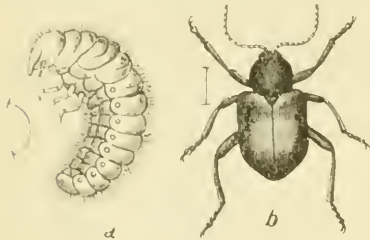
Hazánkból származó nagyobb anyag átvizsgálásánál azt láltam, hogy e nemből nálunk 2 faj és 2 fajváltozat fordul elő. Ezek testüknek szőrzete alapján könnyen megkülönböztethetők. Meghatározásukra szolgáljon a következő kulcs:

1. A test felszínén levő szőrzet fehér 2.
— A test felszínén levő szőrzet sárga 3.
2. A szárnyfedők feketék . . . *Adoxus obscurus* Linn.
— A szárnyfedők barnák . . . *var. epilobii* Weise
3. A szárnyfedők barnák . *Adoxus villosulus* Schrnk.
— A szárnyfedők feketék . . . *var. Weisei* Heyd.

A firkáló bogarak általános tulajdonságai: Erősen lehajlott és mélyen az előtorba húzódott fej, homlok hosszbarázdával. A csápok a test felénél hosszabbak. Előtora gömbölyű, szélesebb mint hosszú. Torpaizsa hosszúkás. A szárnyfedők oly szélesek mint az előtor, a farfedőt nem takarják be, sűrűn de rendetlenül pontozottak, helyenként nagyobb pontokkal, melyek hosszanti sorokat alkotnak. A lábak hosszúak, czombjaik kissé megvastagodottak. A karmok tövük fölött ketté osztottak, belső águk rövidebb és tompább.

A firkáló bogár fejlődésmenetét Dr. Horváth Géza¹⁾ ismertette először. Daczára annak, hogy ezen bogár pl. Dél-Franciaországban már régen kártékonyan lépett fel, fejlődését és kártékonyágának mibenlétét nem kutatták. Pantocsek Rezső, nagyszombati gyógyszerész lett először figyelmes arra, hogy szőlőjének gyökerét egy lárva rongálja. Dr. Entz Ferencz és Dr. Horváth Géza erre a helyszínen megvizsgálták a megrongált szőlőket. Dr. Horváth mindjárt constatálta, hogy a leveleken a firkáló bogár okozta a rágásokat és hogy a gyökereken található bogárlárva is valószínűleg ennek a bogárnak a lárvája lesz. Ennek eldöntése végett néhány szőlőtőkét Budapestre hozott, hol feltevése be is bizonyosodott, mert három hét lefolyása alatt számtalan bogár fejlődött ki.

Az *Adoxus villosulus* Schrnk. lárvája 8 mm. hosszú, sárgás-fehér, feje sötétebb, teste egyes sárga szőrökkel fedett és 13 testgyűrűből áll. Szemei nincsenek, ezek helyett a fej oldalán egy világos harántfolt van. A csápok rövidek, két hegyűek.

A kifejlődött bogár a szőlőlevelek vagy a hosszú levelű fűzike (*Epilobium angustifolium* L.) levelein összevissza haladó vonalalaku rágásokat tesz, melyek 5—10 mm. hosszúak és 2—3

mm. szélesek. A szőlőszemeket ritkán támadja meg, a midőn rajtuk a felhámsejteket keskeny szalag alakjában lerágja. Ilyen természetű kártételét Ér-Diószegeen és Rákón észlelték²⁾. Lárvája kezdetben a vékony, később vastagabb gyökereken vályu forma csatornákat rág, melyek előbb-utóbb annak pusztulását okozzák.

A firkáló bogár, mint az eddigi megfigyelések mutatják, parthenogenetikus úton fejlődik. Weise egyik munkájában azt írta ugyan³⁾, hogy az *Adoxus vitis* penisét kipraeperálta, de utóbb ez állítását visszavonta⁴⁾ és megjegyezte, hogy az, a mit penisnek tartott, csak az összetolt tojócső volt. A nőtények petéiket oly levelek alsó lapjára rakják, melyeken azok a nap hevétől teljesen meg vannak védve. A kikelő apró lárva lecsik a földre és felkeresi a szőlő gyökerét, hol tovább fejlődik.

¹⁾ Verhandl. zoolog-bot. Ges. Wien. XXIII, Bd. 1873. p. 37—40. Taf. I. B. fig. 1—5.

²⁾ A m. kir. Rovartani Állomás Közleményei. I köt. 8. füz. 72. l. (1892).

³⁾ Naturgeschichte der Insekten Deutschlands. Bd. VI. 277. (1882).

⁴⁾ Archiv für Naturg. 64. Jhrg. I. Bd. 190. (1899).

A firkáló bogár kártételei ellen való védekezés több magyar munkában is le van írva¹⁾, sőt a lárvája ellen a szénkénegezést először hazánkban alkalmazták. A védekezés két irányban történhetik: 1. a kifejlődött bogár, 2. a lárvájának irtásában. A kifejlődött bogár irtása, annak összegyűjtésében áll, bogártalcza segítségével vagy baromfiak felhasználásával, a lárváját őszi szénkénegezéssel lehet sikeresen pusztítani, persze csak alkalmas talajviszonyok mellett.

A faunára új *var. epilobii Weise* hazánkban nem ritka; termőhelyei: Szent-Endre (Biró), Turcsek (Biró), Vihorlat (Mocsáry), Parád (Pável), Koritnyicza (Xántus), Szent-Erzsébet (Csiki) és Ferenczfalva (Frivaldszky János). A *var. Weisei Heyd.* eddig csak a Tátrából (Biró) ismeretes.

Adalék Magyarország lepke-faunájához.

Irta Dahlström Gyula.

A R. L. VII. kötetének 114—117. lapján megjelent közleményem kiegészítéseül a következőkben röviden felsorolom azokat a fajokat és tajválozatokat, melyeket hosszú gyűjtői pályámon az ott foglaltakon kívül, mint a hazai faunára újakat megfigyeltem. Ime:

Deilephila euphorbiae var. rubrescens Garb. A felső szárny világos helyei piros tünetűek, alul pedig a piros színezés élénkebb.

Smerinthus hibr. hybridus Westw. Példányom *ocellata* ♂ és *populi* ♀-től származik. Felsőszárnya a *populi*-éhoz hasonló, csupán külső szegélye csaknem oly alakú és csipkés mint az *ocellata*-é. Alsó szárnya inkább hasonlít az *ocellata*-éhoz, de megvan a *populi*-nak barna tőpettye is. 1884-ben tenyésztett hernyóból nyertem.

Trochilium crabroniforme Lew. Kisebb az *apiforme*-nél

¹⁾ Dr. Horváth Géza, Védekezés a kártékony rovarok ellen. (A m. kir. Rovartani Állomás Közleményei. I. köt. 9. füzet. 1898. 9. és 14. l. ábrával).

Jelentés az 1890—1893. években felmerült gazdasági rovarkárokról. (A m. kir. Rovartani Állomás Közleményei. I. köt. 11. füzet. 1894. 62—66. l. 2 ábrával).

Jablonszki József. A szőlő betegségei és ellenségei. Budapest, 1895. 133—137. l. 28. és 29. ábra.

Dr. Lovassy Sándor. Keszthely vidékén az utóbbi években fölmerült nevezetesebb rovarkártételekről. (A keszthelyi m. kir. gazdasági tanintézet évkönyve az 1897. és 1898-ik évekről. Keszthely, 1899. 105—107. l. 2 ábrával.)

tora barna, nyaka sárga. Északnyugati állat; Németalföldön, Angol- és Németországban honos.

Ino statices L. var. *crassicornis* Stgr. A törzstajnál nagyobb, potroha testesebb, csápja pedig jóval vastagabb. Főleg a Balkánban honos.

Setina irrorella Cl. ab. *Freyeri* Nick. Felsőszárnya a törzsfajénál világosabb, a szegély előtt feketés pettyekkel. Leginkább a magas Alpeseiken fordul elő.

Hepialus humuli L. var. *hethlandica* Knaggs. A ♂ felső szárnya sárgás, néhány barna sávval. Eddig csak Shetland szigetén találták.

Bombyx crataegi L. var. *Ariæ* Hb. A törzsfajnál nagyobb és sötétebb színezésű. Hegyi lakó. — *B. neustria* L. ab. *unicolor* Stgr. Egyszínű tarka, sávok nélkül.

Lasiocampa populifolia Esp. var. *aestiva* Stgr. A törzsfajnak II. ivadéka s annál sötétebb és felényivel kisebb. — *L. pini* L. ab. *brunnea* Stgr. Egyszínű barna, minden rajz nélkül.

Acronycta euphorbiae F. var. *montivaga* Gn. A törzsfajnál sötétebb, egyszínűbb. Hegyi lakó.

Mamestra dissimilis Kn. var. *varians* Stgr. Világosabb színezésű, tisztábban látható rajzokkal. — *M. dentina* Esp. ab. *Iatenai* Pier. A törzsfajnál sötétebb. Leginkább hegyi vidékeken fordul elő.

Hydroecia nictitans Bkh. var. *lucens* Frr. A törzsfajnál valamivel nagyobb, fehér vagy vörös maculával.

Leucania lythargyria Esp. var. *Argyritis* Rbr. Felső szárnya világosabb színű, az alsó szárnyon kijebb álló pontokkal. Déli állat, hazája főleg déli Németország, Sicilia, Dalmatia és Syria.

Caradrina quadripunctata F. var. *Menetriesii* Kretsch. Csaknem egészen egyszínű sötétszürke. Északi fajváltozat, leginkább Finn- és Oroszországban találták eddig. — *C. Selini* B. Az előbbinek törzsfajához hasonló, de finomabb színárnyalattal. Hazája kivált Svajcz, északi Németország, Szilézia és Sarepta.

Cosmia contusa Frr. Rozsdabarna színezésű, középen sötétebb árnyalattal, elmosódott maculákkal. Közép és északi Németországból ismeretes.

Cleoceris viminalis F. var. *obscura* Hw. A törzsfajnál jóval sötétebb színű. Tulajdonképi hazája Angolország.

Orthosia pistacina F. var. *Serina* Esp. A törzsfajnál jóval halványabb, csaknem egyszínű.

Xanthia auago F. ab. *unicolor* Stgr. A törzsfajnál sötétebb, egyszínű.

Calocampa solidaginis Hb. Szürke, barnás és fehéres vegyítéssel, csipkés harántsávokkal. Eddig főleg közép és északi Európából volt ismeretes, de előfordul az Ural- és Altai-hegységben is.

Herminia modestalis Heyd. Egyszerűen szürkén színezve; hasonlít a *H. tentacularia*-hoz, melynek fajváltozatának sokáig tartották is. A havasok lakója.

Eugonta quercinaria Hfn. *ab. equestraria* Stgr. A törzsfajnál barnásabb, csak a középtér világos sárga.

Hibernia leucophaearia Schiff. *ab. marmorinaria* Esp. Széles feketés sávokkal.

Phigalia pedaria F. *ab. extinctaria* Stgr. Csaknem egyszínű, kevés maculával.

Boarmia robararia Schiff. *ab. infuscata* Stgr. A törzsfajnál jóval sötétebb és egyszínűbb. — *B. luridata* Bkh. *ab. obscurior* Stgr. A törzsfajnál sötétebb, egyszínű.

Psodos alticolaria Mn. Egyébkint csak is Karinthia, Svajcz és Piemont havasain honos.

Cidaria hastata L. *var. gothicata* Gn. A törzsfajnál sokkal sötétebb, csaknem a szárny közepéig fekete. Egyébként Labradorban honos. Példányom talán csak átmeneti. — *C. unifasciata* Hw. Őzbarna, a szegély előtt barnaszürke, a középtéren fehér vonallal. Ez a törzsfaj hazánkból eddig ismeretlen volt. Holott fajváltozata *ab. aquilaria* H.-S. nálunk helyenkint elég gyakori.

Eupithecia trisignaria H.-S. Röttes hamuszürke. Egyébkint Német- és Angolországban, Németalföldön és a Svajczban honos. — *E. virgaureata* Dbld. Röttes palaszínű, nagy fekete középponttal. Eddig Angol- és Franciaország, Svajcz, északnyugati Németország és Szilézia lakosaként ismeretes. — *E. expallidata* Gn. Igen nyújtott felsőszárnya világos bőrszínű. Eddig Német- és Angolországból, Belgium- és a Svajczból ismertük.

A Noctuák biológiájához *)

Irta A. Aigner Lajos.

Simyra nervosa O. Hazánkban csak kevés helyen és többnyire ritka; Budapesten olykor gyakoribb márcz. végétől máj. végig és jun. 22-től aug. 20-ig este virágokon. — Hernyója máj.

*) L. R. L. VI, 147. 172. 190. I.

20-től jul. 12-ig és aug. 5-től okt. 14-ig Euphorbiákon, Linarián és Chondrilla junceán. Tenyésztésénél a házikóba sok ránczba összehajtott rongyot kell felaggatni, a melyben elgubózik; különben a tüllfödelet ragja meg és gubójához azt használja fel.

Clidia geographica F. Déli Tirolban, déli Oroszországban, északkeleti Torökországban, Galicziában és Magyarországon, itt aranylag kevés helyen, Budapestnél ápr. 21-től jun. 6-ig és jun. 15-től jul. 27-ig. — Hernyója máj. 24-től jul. 27-ig és aug. 19-től okt. 4-ig Euphorbiákon, fiatal korában társasan laza szövedékben, melybe vedlés végett később is visszatér. Czélszerű csupán második ivadekat tenyészteni s a házikóba mohát tenni, a melyben elbabozódik.

Acronycta alni L. Magyarországon ritka és csak kevés helyen; Budapest környéken csupán hernyóját észlelték, még pedig augusztus, szeptemberben éger-, nyír- és rezgő nyárfán. Házikójába korhadt fát vagy bogáncskóró belét kell adni, a melyben szerez elgubozni.

A. strigosa F. Inkább hegyi vidékeken, Budapesten hiányzik. Hernyója a felvidéken gyümölcsösökben szilvafán. Mindenütt ritka.

A. tridens Schiff. Egész Magyarországon; Budapestnél ápril. május és junius, júliusban. — Hernyója máj. közepétől jul. közepéig és szept. elejétől okt. közepéig fűzön, főleg azonban galagonyán, többnyire társasan.

Bryophila muralis Forst. Kevés helyen és ritkán, Budapesten augusztusban régi kőfalakon. — Hernyója áprilisban sziklák moháin, de csak este felé jön elé rejtekéből.

Mamestra Leineri Tr. Ezt a Noctuát *Kindermann* fedezte fel 1835-ben Budapesten, később Peszérén is találták, különben csak déli Oroszországban és Bécsnél fordul elő. Homokos vidékeken nappal és este, fekvő vagy rakott nyárfarözséből, vagy száraz időben a fán lógó száraz gallyakról kopogható, kivált ott, a hol magas a fű. Temetőekben a keresztetekbe rejtőzve található. Száraz évben jobban tenyészik, mint nedvesben.

Aporophila lutulenta Bkh. Sept. végén és októberben ritka. — Hernyója májusban *Anthericum*on és *Capsella bursa pastoris*on.

Ammoconia caecimacula F. Szept.—októberben elég gyakori rözse alatt, csalétekre is jön. — Hernyója májusban árnyas helyeken *Anthericum*on, éjjel meringethető, de bajosan tenyészthető.

Thecophora fovea Tr. Budapestén egykoron gyakori, manapság igen ritka, szept. végén, októberben, este ¹/₂₉ órakor kel ki és ¹/₂₁₀ órakor már röpül. — Hernyója májusban tölgyön: nyugalomban fejét és mellső szelvényeit oldalt csapja és mellső

ábait kiterjesztve, mintegy védekező állásban tartja. Május végén levelek közé szövi magát, de csak szeptemberben bábozódik.

Chariptera viridana Walch Budapesten elég ritka júniusban, de még szept. végén is fogtam kopott példányt. — Hernyója famohán él, napközti szilvafatörzsén találtam, de galagonyáról is kopogtam. Bábja szeptembertől tavaszig vad körtefák, szilva- és diófák alatt a földben található.

Valeria oleagina F. Nem ritka májusban sziklákon, olykor igen elrejtve, gyakran azonban egészen nyíltan is, úgyszintén virágzó kökénybokrok alján ülve. — Hernyója május, júniusban kökényen és galagonyán; éjjel kell kopogni. Bábját tavaszkor nem szabad megnedvesíteni.

Apamea testacea Hb. Augusztusban. — Hernyója júliusban gyepek alatt a földben, giliszta kinézésű. Bábját legjobb füves kertekben a fák körül ásni.

Luperina virens var. *immaculata* Stgr. Jul.—augusztusban nem ritkán lehet tölgyfáról és kökényről lekopogni, napközti szeret virágzó Verbascumon ülni; esti 9—10 órakor kel ki és fűszálakon ülve található.

L. Zollikoferi Frr. Csak az Altaiban, Berlinnél és hazánkban, még pedig októberben Budapesten, ahol *Kindermann* 1834-ben fedezte fel. — A még le nem írt zöld hernyó május közepén erdei tisztásokon *Thalictrumon* és füveken, rözse alatt is; mocsaras nádból is meringethető.

Hadena porphyrea Esp. Sept.—októberben nem ritkán lehet rakott rözseből kopogni. — Hernyója jun. elején *Solidago* közelében rözse alatt.

H. ochroleuca Esp. Budapesten igen ritkává vált. — Hernyója májusban búzáról meringethető, mielőtt ez kalászt hajt.

Cloantha radiosa Esp. Ápr. közepétől május végéig és jul. közepétől aug. végéig gyakran röpköd napközti *Echiumra*, *Eryngiumra* és különféle virágokra, száraz (mult évi) *Hypericumra* is s ez utóbbin, kivált az est homályában és korán reggel copulában is található. — Hernyója jun. közepétől jul. közepéig és augusztusban *Hypericumon*.

Polyphaenis sericata Esp. Jun. közepétől jul. végéig elég ritka, szeret csalétekre jönni. — Hernyója ápr. végétől máj. végéig *Ligustrum vulgarén* és *Syringa vulgarison*, de mindig az erdő mély árnyékában, napközti tápnövény alatt levő száraz lomb között, melyet kereséseül esernyőben meg kell vizsgálni és melyből a házikóba is kell tenni, mivel abban bábozódik.

Mania maura L. Budapesten ritkává lett; valamikor régi fahidak alatt találtak. Szerém-megyében nedves völgyekben és heverő elszáradt görögdinnyéken.

Hydroecia leucographa Bkh. (*Lunata* Frr.) Csak Herkulesfürdőnél a Domogleten, melyen hernyója a *Peucedanum longifolium* töve aljában és gyökerében él, de a felnevelése igen bajos lévén, inkább bábját keresik. Azon időben (augusztus közepén) azonban az elszáradt növényt már a szél letörte és magával ragadta. Ennek folytán csak a hernyó nyomát kell keresni, t. i. a növénynek a föld színen letört tövet s azon kis rakás sarat, melyet a hernyó kilökött. Ha ezt megtaláltuk, a gyökeret erős késsel ki kell ásni, a mi azonban nagy nehézséggel jár, mivel a gyökér többnyire sziklarészekbe szorul. A lepke aug. végén jelenik meg és miután potroha különben olajos lesz, belét ki kell venni s az irtóvattával kitömni.

Gortyna ochracea Hb. Aug. elejétől szept. elejéig hernyója és bábja gyalogbodza töve alján vagy gyökerében.

Nonagría neurica Hb. Egykoron Budapesten találták, még pedig hernyóját jun. elején oly nádszálban, melynek hegye elszáradt. Az ilyen lehetőségen lent kell levágni. Nevelése igen fáradságos. A lepke testét, mihelyt a feszítődeszkáról levettük, napfényben kell áztatni.

N. geminipuncta Hatch. Budapest közelebbi környékén már alig lesz található. Hernyója ugyan úgy keresendő, mint az előbbié, de 14 nappal utóbb; olykor a nádnek 3. vagy 4. tagjában lakik: a nádszál hegye elszáradt. A lepke júliusban.

Tapinostola muscosa Hb. Hazánkban csak Budapestnél, itt is igen ritkán, jul. közepétől aug. közepéig, melyekben fekvő, vagy nedves helyeken levő szántóföldeken akkor kel ki, mikor a búza csaknem megérett s akkor éjjel fogható, vagy úgy, hogy a kaszásokat követjük, a kik a Noctuát kaszálás közben felzavarják. Napközti tarlókon is, igen gyorsan röptül virágról-viragra, bogáncson is szeret ülni.

Leucania obsoleta Hb. Áprilistől jul. közepéig nem ritka. Hernyóját szept. végétől okt. végéig keressük, mielőtt még a nádat levágták volna. A tavaly vágott nádból megmaradt tövekben található. Azokban lakik. A meddig éjjelenként a nád leveleiből taplakozik, reggel mindig visszatér lakásába. Késő őszkor annak nyílását befonja s úgy mint hernyó telet ki, csak áprilisban bábózik és még ugyanabban a hónapban kel ki a lepke.

L. evidens Hb. Mindenütt ritka, nálunk két ivadékban, máj. közepétől jul. végéig és aug. közepétől szept. végéig tölgyről ko-

pogva, de napközti gyalogbodzán ülve is találtam. Olykor már délután is röpi, többnyire azonban estefelé; éjjel virágokon fogható. — Hernyóját júliusban és aug. közepétől szept. végéig éjjel a *Pimpinella saxifraga* é. *Seseli montanum* virágjáról lehet meríteni, napközben a tápnövény alatt a laza földben tartózkodik, forró nyáron gyakran élősdiék által meg van szúrva.

Különfélék.

Új szakfolyóirat. A kir. m. Természettudományi Társulat, a kebelében működő állat- és növénytanai szakosztályok kezdeményezése folytán elhatározta, hogy a „Pótfüzetek“ czímen eddig megjelenő folyóiratának ket-két füzetét az említett szakosztályok rendelkezésére bocsátja, hogy a szaküléseken beterjesztett dolgozatok megjelenésének tért nyisson. Az állattani szakosztály ülésein előterjesztett dolgozatok „*Állattani Közlemények*“ cím alatt jelennek meg a Dr. D a d a y J e n ő ezidei szakosztályi jegyző szerkesztése mellett. Az első füzetben, a mely már ez évi május havában került ki a sajtó alól, a cikkek sorozatát dr. E n t z G é z a „A sós vizek faunája“ című becses tanulmánya nyitja meg, a melyben a hazai konyhasós vizek állatvilágára vonatkozó tudományos adatok összegezése mellett több érdekes kérdés magyarázatát is nyújtja. Az általános irodalom ide vonatkozó adatainak egybevetésével megadni törekszik a feleletet arra az érdekes és vitás kérdésre, hogy milyennek lehet és kell tekintenünk a konyhasós vizek állatvilágát? Ezen kívül a hazai konyhasós vizekből megfigyelt egy új Csillangós- és egy Ostorosázalék állatkát is ír le. A második közlemény dr. K e r t é s z K á l m á n „A magyarországi Notacanthák átnézete“ című tanulmánya, a mely az ide tartozó fajok meghatározó táblázatain kívül a nemek pontos jellemeit is nyújtja. Ezt követi Csiki Ernő „Magyarország Cicindela-féléi“ című dolgozata a szükséges rajzok kíséretében. A fajok meghatározó táblázatán kívül a hazai fajok és fajváltozatok pontos leírását és termő helyeit nyújtja. A kisebb közlemények rovatában Szilády Zoltán a formaldehid conserváló hatását ismerteti az irodalom és saját tapasztalatai alapján. Végre A. A i g n e r L a j o s méltatja dr. Fleck E. „Die Macrolepidopteren Rumäniens“ című dolgozatát s reá mutat annak egyes hiányaira. — A második füzet épen most jelent meg s benne hat szerző tollából igen különböző irányú dolgozatot találunk, melyeknek sorát dr. H o r v á t h G é z a „A magyar fauna keletkezése“ című érdekes és becses közleménye nyitja meg. Ebből megtudjuk azt, hogy faunánk tulajdonképen keleti-, nyugati- és deli Európa faunájának keveréke. Ezt követi dr. L e n d l A d o l f n a k „Miért visel a keresztes pók fehér keresztet a hátán?“ című díszes rajzokkal illusztrált nagyobb dolgozata, a melyben magyarázatot keres a keresztes pókok kereszt-

rajzának keletkezése és többféle változása felől. A harmadik közlemény „Újguineai lapos férgek“ dr. Ratz István tollából való és három új galandféregnek leírását nyújtja a szükséges rajzok kíséretében E fajok egyike gyűjtőjének, Bíró Lajos-nak nevével mint *Ichthyotaenia Bírói*. Ezt követi Mallász József dolgozata „A *Loxocarabus* alneinről“ czímen, mely részletes leírást nyújt a *Carabus obsoletus*-fajról és varietásairól, továbbá a *Carabus procerus*-ról és egy új fajváltozatáról. — A kisebb közlemények között dr. Kertész Kálmán-nak két cikkét: „A világ bögölyfeleinek jegyzéke“ és Ficalbi E. „Venti specie di zanzare (Culicidae)“ czímen, továbbá Csiki Ernő könyvismertetését találjuk a következő cím alatt: „Die Pusztensflora der grossen ungarischen Tiefebene von Franz Woenig.“

Pterogon Proserpina Pall. Műdön a Vlara-szoros és Trencsén-Tepla közti vasút építésénél el voltam foglalva, a nyarat családommal Felső-Szernyén töltöttem és itt a Vág partjának kövezete közül kinőt Epilobiumon a nevezett faj hernyóját találtam. Ezentúl több figyelmet fordítottam erre a növényre, még pedig bő eredménnyel, mert egy hétnek lefolyása alatt 183 hernyót szedtem össze, az egyúttal szintén Epilobiumon talált *elpenor* és *galii* hernyókat nem is számítva. Az állomástól szemben, az árkokból lefolyó víz mintegy 50 □ méternyi mocsarat képezett, a melyben ölnyi magasra nőtt az Epilobium: ez volt a szinte kifogyhatatlan lelhely. Rendszerint napjában 15—20 hernyót találtunk itt, és ha azt hittem, hogy már összeszedtük mind, másnap megint annyi volt. Több volt a barna, mint a zöld hernyó, s a legtöbbjét nem magán a növényen, hanem a földön, a gyökereknél vagy a sárban, szóval árnyékban, hűvösben fekvő találtam; de a még ki nem fejlett hernyók éjjelre táplálkozni bizonyosan felmásztak a növényekre, a mire a lekopasztott száruk is következtetni engedtek. Mindezeket a hernyókat egy nagy, mintegy 1 köbméter tartamú ládába tettem s azt a felső-szernyei pályaudvar eresze alatt helyeztem el. Egyszer éjjel nagy zivatar volt, és mivel az ereszvíz épen a ládát érte, ez a nedvességtől annyira megvetemedett, hogy reggelre nagy nyílások és szakadások mutatkoztak, a melyeken át a hernyók fele megszökött, de ezek egy részét a síneken és a sínek közt levő kavicsokon újra megtaláltam. A ládában húsznál több elpusztult hernyó volt, a melyek a pusztta megérintésnél bűzös lévé estek széjjel. Ez így ment napról-napra: mindig kevesebb lett az egészséges hernyó, úgy hogy összesen vagy 30 bábót s ezek után mindössze két szép lepkét kaptam. A hernyók legnagyobb része vagy meg volt szúrva, vagy oly járványban pusztult el, a mely más fajoknál is előfordul, kivált ha azok szokatlan nagy tömegben lépnek fel. Ezt a járványt a következő fajoknál figyeltem meg: *Psilura monacha*- és *Heliolithis peltiger*-en Namiesten, Morvaországban; *Deilephila euphorbiae* 1886-ban Lateinban, Brünn mellett, a hol 300 hernyó után alig kaptam 20 egészséges bábót; *Bombyx trifolii*- és *Lasiocampa pinin* Stomfán és Bécs környékén; *Arctia cajan* a budai Svábhegyen, a hol ezrével volt; csaknem minden máso-

dik vagy harmadik évben *Arctia aulica*-n stb. úgy hogy az illető faj a következő évben igen ritka lett. *Ocneria dispart* és *Leucoma salicist* p. o. néhány évig csak igen szórványosan láttam oly helyeken, a hol azelőtt évenként a hernyók által lekopasztott kerteket és bokrokat lehetett látni.

Weizsmantel Vilmos.

Gölniczbányai lepkék. Mióta Gölniczbánya vidékének lepkefaunáját összeállítottam (R. L. III. 1886.), csaknem évről-évre találtam néhány új, vidékünkön még meg nem figyelt fajt vagy fajváltozatot. Ezek a következők: 1887-ben *Pieris rapae* L. igen apró példány (*v. minor* Costa?); *Lycaena Astrarche* Bgst.; *L. Bellargus* Rott. *v. ceronus* Esp.; *Syrichthys malvae* ab. *laras* Meig.; *Bombyx catax* L. — 1889-ben: *Thecla spini* Schiff., *Lycaena Corydon* Podā, *L. Meleager* Esp.; *Moma Orion* Esp. 1891-ben: *Sesia tipuliformis* Cl.; *Xanthia fulvago* L. 1892-ben: *Pygaera anastomosis* L.; *Dianthoecia cucubali* Fssl. 1894-ben: *Agrotis segetum* var. ?; *Hadena porphyrea* Esp. 1895-ben: *Agrotis augur* F.; *Hadena rurea* F. 1896-ban: *Macroglossa fuciformis* L.; *Lasiocampa pini* L. ab. *brunnea* Stgr. (a hazai faunára nézve új); *Plusia moneta* F. 1897-ben: *Hylophila prasinana* L.; *Pygaera curtula* L.; *Agrotis strigula* Thnb.; *Mamestra tincta* Brahm. Azóta, gyöngélkedő állapotom miatt többé nem gyűjthettem. Eltérő példányaim közt van egy *Argynnis latonia* L., melynél az alsó szárny felső oldala külszegélyének mentén egy sor ezüst petty mutatkozik.

Hudák Ede Ágost.

Fekete póknak (Kara-Kurt) neveznek a kirgizek igen mérges pókot, mely az utóbbi években a kirgiz pusztákon annyira elszaporodott, hogy minden négyszög méterre legalább egy-egy ily állat esik. Marása következtében a megmart tevék 97—98 o/o-a, a megmart embereknek pedig 2—8 o/o-a elpusztult, meghalt. A kalmukok régóta ismerik ezt a pókot és veszedelmes voltáról csodadolgokat mesélnek. Tény, hogy marása a tevére nézve csaknem feltétlenül halálhozó, míg a juh a pókot minden hátrányos következmény nélkül felemészti. Az embernél a marás helyén némi daganat s a bőrnek erős gyulladása mutatkozik, mely heves fájdalmat okoz; a daganatból vér csöpög. A megmart lázat kap, szédeleg, melle szorul és még ugyanaz napon eszméletét veszti el. A kalmukok ezt az állapotot juhhúsból készült erős levessel és zsírral vegyített pálinkával gyógyítják. Ha ennek folytán heves okádás következik be, akkor a beteg meg van mentve; 3—4 nap múlva visszanyeri eszméletét és javulni kezd. Ez a pókfaj szerencsére nem lép fel mindig egyenlő nagy mennyiségben, hanem főleg csak igen száraz és forró években.

Papilio Machaon L. Arad vidékén kétféle alakban fordul elő, még pedig a gyoroki Kecskéshegyen főleg halványabb színű, a lapályon pedig inkább sötét színű, úgy hogy nem ritkán megüti a var. *aurantiaca* Spr színezését. Az utóbbinak egyik példányát türe feltűzvé, élénk köményszagot éreztem, a miből azt következtetem, hogy hernyója köményen élt. A halvány színű közt fogtam a *bimaculatus* Eim. fajváltozatot is.

Gruber Ede.

Phosphoreskáló lepkék. Regebben Dubois (Leçons de physiologie générale et comparée) négy ily esetet említett fel t. i. egy Psychet, két *Mamestra oleraceae* és az *Agrotis occulta* hernyóját, mely utóbbi két hétig nem világosságot látatott, szerző szerint benső világító erejénél fogva. Legújabban Schultz Oszkár ugyanazt a jelenséget az *Asteroscopus sphinx* csápjain is észreverte, de megfigyelte, hogy ez esetben nem saját világító képesség, hanem véletlenül szerzett tulajdonság forog fenn. A lepke nyilván oly tárgygyal érintkezett, mely phosphoreskáló bacillusokban bővelkedett. Ezek csapjához tapadtak, arról körömmel leszedhetők voltak s akkor a körömhöz tapadtak. Ézzel azután magyarázza Dubois eseteit is

Az édesvízi atkákról (Hydrachnidae) értekezett a novemberi alattani ülésen Szilády Zoltán, ki Piersig ide vonatkozó nagy monographiájának s több fajta eleven atkának bemutatásával elmondta ezen állatok szervezeti viszonyait, életjelenségeit és irodalmát. A külföldön sokat irtak édesvizeinknek ez apró, élénk színű lakóiról, melyek életük egy szakat mint szabadon élő gömbös alakú állatkák, más szakát mint álczák, peteforma tokká visszafelődve mint élősdiek töltik, mert vízi rovarok testét leplik el s azokból táplálkoznak, azokkal együtt terjednek mindenfelé, még az Alpok tengerszemébe is, a hol Zschokke még külön havasi fajokat is talált. Nálunk még eddig nem igen gyűjtöttek atkákat s reá vonatkozó irodalmunk Dr. Daday néhány faj leírásán kívül nincs.

A *Macroglossa stellatarum*ról Anderson J. megfigyelte, hogy az a poszméhéhez hasonló, de még erősebb zümmögést visz véghez, midőn kinyújtott szipókával és szárnyait rendkívül gyorsan mozgatva a virágok körül röpköd. Megvallom, hogy ily hangot sem a nevezett lepkénél, sem közeli rokonánál, a *Macroglossa fuciformis*-nál sohasem észleltem, pedig mind a kettőt már nagy számban fogtam. Meglehet, hogy zárt helyen pl. verandán, avagy teljes szélcsend mellett hallható az a hang. A. A. L.

† **Mik József**, nyugalmazott tanár és iskola-tanácsos Bécsben október hó 13-án, 62 éves korában elhunyt. Egyike volt a legképzettebb dipterologusoknak, ki 30 évet meghaladó irodalmi munkásságra tekinthetett vissza. Dolgozatait mindig a leírások pontossága és széles látkörön alapuló ítélőképessége jellemezte.

Hibaigazítás. A jelen kötet 173. l. 22. sorában felülről *Ématurgia atomaria* helyett *Phasiane clathrata* L. olvasandó. Sajtóhibák: 42. l. 20. sorban „Myiasiasban“ helyett „Myiasisban“; 118. l. 4. sorban „Opilo“ helyett „Opilo“; 119. lap. 4. sorban „Cylidri“ helyett „Cylidri“ olvasandó.

ROVARTANI LAPOK

HAVI FOLYÓIRAT

különös tekintettel a hasznos és kártékony rovarokra

— * —

DR. BEDŐ ALBERT
DR. CHYZER KORNEL

DR. ENTZ GÉZA
DR. HORVATH GÉZA

KÖZREMŰKÖDÉSÉVEL

SZERKESZTIK

A. AIGNER LAJOS ÉS CSIKI ERNŐ.

VII. KÖTET.

BUDAPEST, 1900.

A ROVARTANI LAPOK SZERKESZTŐSÉGE ÉS KIADÓHIVATALA

VIII., RÖKK-SZILÁRD-UTCA 32.

Tartalom-jegyzék:

A. Aigner Lajos: A rovarok és a madarak — — —	23
— Az Acherontia Atropos életmódja — — —	51 73
— Az Acherontia Atropos története — — —	97 124
— Az Acherontia Atropos hangja. 9 ábrával — — —	133 159
— Az Acherontia Atropos kártékony volta — — —	177
— Viertl Adalbert. Arczképpel — — —	112
— A magyar lepke-fauna gyarapodása 1899-ben — — —	170
— A hernyók bekenéséről — — —	189
— Havasi lepkéink — — —	199
— A Noctuák biológiájához — — —	207
— A lepke megölése — — —	19
— Bukovina lepke-faunája — — —	20
— Endagriá ulula — — —	21
— Sestia stelidiformis — — —	40
— A lepke kikészítése — — —	41
— A lepkegyűjtemény berendezése — — —	86
— Fugax-bőség — — —	88
— A lepke olajtalanítása — — —	108
— Románia lepke-faunája — — —	109
— A Macroglossa stellatarumról — — —	214
Aujeszky Aladár Dr.: A rovarok és a fertőző betegségek — — —	65
Baudis Antal Dr.: Sphinx covolvuli — — —	194
Bordan István: Az Aporia crataegi mint gyümölcsrontó — — —	102
Bossányi József: Parnassius Apollo — — —	195
Branesik Károly Dr.: Coleoptera-torzok. 13 ábrával — — —	55
Ch. Chernel István: A rovarélet és madárellet viszonya — — —	67 93
Csiki Ernő: Bielz Ede Albert emlékezete. Arczképpel — — —	1
— A havasi cizinézéről. 10 ábrával — — —	10
— A magyarországi Cleridák — — —	117
— Magyarország Endomyzoidái — — —	44
— Adatok Magyarország Orthoptera-faunájához — — —	15
— A magyarországi Crioceris-félék — — —	181
— A firkáló-bogárról. 2 ábrával — — —	23
— Európa bogarai — — —	4
Czekelius D. Dr.: Hosszú életű báb — — —	22
— A lepkék ellensége — — —	7
Dahlström Gyula: Variálós lepkék Eperjes vidékéről — — —	14 34
— Elterő lepkék — — —	104
— Adatok a magyar lepke-faunához — — —	114
— Eperjes környékének nappali lepkéi — — —	141 168
— Eperjes környékének zúgó lepkéi — — —	185
— A Jalek Magyarország lepke faunájához — — —	205
D. E.: A kagylók héjai és a rovarok — — —	107
— A Chrysis ignitáról — — —	166
— A kőrishogár tömeges fellépéséről — — —	186

Fényes Béla Dr.: Kaliforniai bogarász naplójából	—	—	81	137
Gruber Ede: <i>Saturnia pyri</i>	—	—	—	196
— <i>Papilio Machaon</i>	—	—	—	213
Hajóss József: Gázlámpában elhelyezett darázsfszszek	—	—	—	197
Hudák Ede Ágost: Gölniczbányai lepkék	—	—	—	213
Jablonowski József: A <i>Cheimatobia brumatáról</i>	—	—	—	164
Józsa János: Érdekes <i>Carabus</i> -torz. Ábrával	—	—	—	152
Kelecsényi Károly: Bogarászati útam Boszniába és Hercegovinába	62	76	—	—
Kertész Kálmán Dr.: <i>Eustalomyis festiva</i>	—	—	—	110
— Magyar <i>Microlepidopterák</i>	—	—	—	176
Krick Jenő: Az entomologia és az iskola	—	—	—	45
— Vidéki gyűjtemények sorsa	—	—	—	132
Mallász József: Erdély bogár faunájából	—	—	—	18
Merkl Ede: Nehány érdekes bogárról	—	—	—	85
Mocsáry Sándor: Magyarország Neuropterái	—	—	—	31
— A Hymenopterák gyűjtéséről	—	—	70	128
— A legnagyobb nappali pillangók	—	—	—	89
Nécesy István: Lepkészeti megfigyelések	—	—	4	130
— Bors megye nagylepkéi	—	—	25	59 79
Pungur Gyula: Magyarország Orthopterái	—	—	—	9
Szalay Imre: Az első bogár 1900-ban	—	—	—	44
Treudl Viktor: Régi budapesti lepkészekről	—	—	—	131
Uhl József: <i>Vanessa Atalanta</i>	—	—	—	194
Uhryk Nándor Dr.: <i>Batalis Mülleri</i>	—	—	—	13
— Adatok Magyarország lepke-faunájához	—	—	—	37
— Újabb adatok Magyarország lepke-faunájához	—	—	—	188
Ulbrich Ede: Két Geometrának új fajváltozata	—	—	—	85
Weisszmantel Vilmos: Rózsaszínű <i>Pieris brassicae</i>	—	—	—	175
— <i>Neptis aceris</i>	—	—	—	193
— <i>Smerinthus tremulae</i>	—	—	—	196
— <i>Pterogon Proserpina</i>	—	—	—	212
Névtelen közlemények:				
Jablonowski József	—	—	—	17
A Coleopterák tápcsöve	—	—	—	17
A méhtenyésztés az Egyesült Államokban	—	—	—	18
Új légyfajról	—	—	—	19
Lódarázs párba	—	—	—	21
Öldöklő Mantis	—	—	—	21
<i>Lycaena Bellargus</i> hermaphroditája	—	—	—	21
A bogarak kiszínezése	—	—	—	21
Brazíliai kutató utazás	—	—	22	194
A Phylloxera Spanyolországban	—	—	—	22
A fűlbemászó hasznos-e?	—	—	—	22
A Magyar Birodalom Állatvilága	—	—	—	22
A hazai Tysanopterák	—	—	—	22
A lepke mint táplálék	—	—	—	39
A hangyák intelligenciájáról	—	—	—	39
Juhokat mételyező légy	—	—	—	41
Bogarak Biró Lajos újguineai gyűjtéséből	—	—	—	42
A magyarországi Apteryogeniák	—	—	—	42
A Berge-féle lepkékönyv	—	—	—	43
Részeg rovarok	—	—	—	43
A bugaczi puszta mikrofaunája	—	—	—	14
Herélt hernyóktól lepkék	—	—	—	14
A Phylloxera irtása	—	—	—	66

Éjjeli lepkefogás új módja — — — — —	84
A japáni selyemtenyésztés — — — — —	86
Az alma-ormányos irtása — — — — —	86
Biró Lajos 1898. és 1899-iki küldeményei — — — — —	87
Szerelmeskedő bogarak — — — — —	87
Gazdasági rovarászati congressusok — — — — —	88
Magyar entomologusok Keleten — — — — —	106
A vértetű irtása — — — — —	106
A selyemtenyésztés — — — — —	106
Poloska mint eledel — — — — —	106
A szőlőbetegségek — — — — —	107
Kártékony rovarok — — — — —	108
A rovarok élősdijeiről — — — — —	110
Kártékony rovarok behurczoltatása — — — — —	110
A rovarirtó szerek hatása — — — — —	129
A méh fullánkjának czélja — — — — —	130
A gyümölcsrontó Hyponomeuta malinella — — — — —	131
Új kövestült bogár — — — — —	131
„Sirius“-lámpa — — — — —	132
Magyar entomologusok külföldön — — — — —	132
Állattani szakosztály — — — — —	151
A „Természettrajzi Füzetek“ — — — — —	152
A rovarok rendellenes párosodásáról — — — — —	153
A kárpit-moly — — — — —	153
Időjósító rovarok — — — — —	153
Egészséges selyempete — — — — —	154
Külföldi entomologusok hazánkban — — — — —	154
Két új paizstetű — — — — —	174
Rovarak az étlapon — — — — —	174
A levéldarázs irtása — — — — —	175
Nyilméreg — — — — —	175
A rovarok szívós életéről — — — — —	175
Lepkebábok összenövesztése — — — — —	192
A keresztes pókok mustrázatáról — — — — —	192
Apró bogarak gyűjtése — — — — —	193
Hazai rovargyűjtemények — — — — —	195
Hermaphrodita Hymenoptera — — — — —	195
Dr. Maczumura Sonen — — — — —	196
Dr. Staudinger Ottó † — — — — —	196
A japáni entomologiai irodalomról — — — — —	197
Az Állatok Világa — — — — —	198
Új szakfolyóirat — — — — —	211
A fekete pók — — — — —	213
Phosphoreszkáló lepkék — — — — —	214
Az édesvízi atkákról — — — — —	214
Mik József † — — — — —	214

Index specierum.

Descriptiones novae.

Lepidoptera (ex Hungaria).

- Acronycta rumicis* L. *ab. obscura* Dahlström, pag. 114.
Bombyx catrix L. *ab. pallida* Dahlström, pag. 16; *B. timicola* Hb.
ab. pallida Dahlström, pag. 16. — *ab. lutea* Aigner (nom. nov.) pag. 171.
Cidaria ferrugata Cl. *ab. obscura* Dahlström, pag. 117; *C. truncata* Hfn.
ab. latefasciata Dahlström, pag. 117.
Hibernia defoliaria Cl. *ab. obscura* Dahlström, pag. 116.
Notodonta Tritophus F. *ab. alba* Dahlström, pag. 16.
Numeria pulveraria Dup. *ab. obscurior* Dahlström, pag. 35.
Therapis evonymaria Schiff. *ab. obscura* Dahlström, pag. 35, 116.
Zygaena achilleae Esp. *ab. confluens* Dahlström, pag. 15.

Coleoptera (ex Hungaria).

- Carabus comptus* Dej. var. *Dieneri* Merkl, pag. 85 (Revue p. 8).
Mycetina cruciata Schall. var. *Fussi* Csiki, pag. 150, fig. 3. (Revue p. 13).
Necrobia rufipes De Geer var. *aeneipennis* Csiki, pag. 124. (Revue p. 12.)
Rosalia alpina L. *ab. Pici* Csiki, pag. 101, fig. 3 (Revue p. 9), *ab. Reitteri* Csiki, pag. 101, fig. 4. (Revue p. 9.), *ab. confluens* Csiki, pag. 102, fig. 6. (Revue p. 9.), *ab. transsylvanica* Csiki, pag. 102, fig. 10. (Revue p. 10).

Insecta.

a) Hymenoptera.

- Chrysis ignita* 166, *cyanea* 167.
Eriocampa adumbrata 175.
Formica sanguinea 39.
Polistes gallica 197.
Selandria adumbrata 129.
Vespa crabro 21.

b) Lepidoptera.

- Abraxas grossulariata*, *silvata*, *adustata* et *marginata* 80. *Acherontia Atropos* 14, 28, 51, 73, 97, 124, 133, 159, 177, 185, 190. *Acidalia trilineata*, *perochraria*, *dimidiata*, *virgularia*, *laevigaria*, *herbariata*, *bisetata*, *politata*, *rusticata* v. *vulpinaria*, *humiliata*, *inornata*, *deversaria*, *immorata*, *rubiginata*,

- marginipunctata*, *incanata*, *immutata*, *strigaria*, *umbellaria*, *strigillaria*, *emutaria* et *ornata* 79. *Bischoffaria* 34, *aversata* 34. 79, *graciliata* et *corrivallaria* 16. *Acontia lucida* et *luctuosa* 61. *Acronycta leporina*, *aceris*, *megacephala*, *psi* et *ligustri* 59, *auricoma* ab. *Peppi* 114, *rumicis* 59, ab. *obscura* 114, *euphorbiae* v. *montivaga* 206, *alni* et *strigosa* 208, *tridens* 59, 208. *Aedia funesta* 61, 131. *Aegocera tripartita* 134. *Ageronia feronia* 133, *Arethusa* 134. *Aglia tau* 105. *Agrophila trabealis* 61. *Agrotis fimbria*, *obscura*, *pronuba*, ab. *innuba*, *comes*, *C. nigrum xanthographa*, ab. *cohaesa*, *brunnea*, *pecta*, *simulans*, *lucipeta*, *putris*, *signifera* et *exclamationis* 59, *augur* 213, *strigula* 213, *occulta* 214, *fugax* 88, *conflua* 20, *obelisca*, ab. *ruris*, *ypsilon* et *praecox* 59, *segetum* 50, 108, 213, v. *pallida* 114, *hyperborea* et *transilvanica* 114, *tritici* 59, v. *transiens* 114, *vestigialis* ab. *albidior* 114. *Alucita cymatodactyla* 176. *Amblyptiia cosmiodactyla* 38. *Ammoconia caecimacula* 60, 209. *Amphipyra tragopogonis* 60, 88. *Livida* 60, *pyramidea* 60, *perflua* 16. *Anarta cordigera* 20. *Angerona prunaria* 80. *Anaitis plagiata* 81, v. *pallidata* 116. *Anisopteryx aescularia* 80. *Anthocharis cardamines* 27, 142, ab. *turritis* 142. *Apamea testacea* 60, 209. *Apatura Iris* 27, 168, ab. *Jole* 168, *Ilia* 27, 168, 195. ab. *Phryne* 168, ab. *Clytie* 27, 168, ab. *rubrescens* 168, 171, v. *dilutor* ab. *astasioides* 168. *Aporia crataegi* 26, 102, 142. *Aporophyla luteola* 26, 60, 208. *Arctia caja* 29, 133, *villica*, *Hebe* et *aulica* 29. *Argynnis Selene* 28, 105, 169. *Euphrosyne* et v. *Fingal*, *Pales* et v. *Arsilache* 169. *Dia* 28, 105, 169. *Ino* 169. *Latonia* 28, 169, ab. *valdesis* 169. *Aglaja* 28, 129, ab. *arvernensis* 169, 171. *Niobe* 28, 169, v. *Eris* 28, 169, v. *Pelopie* 169, 195. *Adippe* 28, 169, ab. *Cleodoxa* 28, 169, 195. *Paphia* 28, 169, ab. *Backei* 172, ab. *valesina* et ab. *nigricans* 172, *Pandora* 169, v. *Aemilia* 171. *Daphne* et *Hecate* 28. *Arsiloches aliovenosa* 26, 59. *Asphalia ridens* 30. *Asteroscoptes sphinx* 214. *Atemelia torquatella* 38.
- Batrachedra** *praeangusta* 38. *Bembecia hylaeiformis* 185. *Biston zonarius*, *hirtarius* et *stratarius* 80. *Boarmia gemmaria*, *repandata* et *lichenaria* 80, *selenaria* 35, 80, v. *dianaria* 35, *crepuscularia* 35, 80, ab. *defessaria* 50, *cinctaria* 80, ab. *consimilaria*, *consortaria*, ab. *consobrinaria* 116, *biundularia* 116, 171. *Viertlii* 113, *roboraria* ab. *infascata* 207, *luridata* ab. *obscurior* 207. *Boletobia fuliginaria* 61. *Bombyx crataegi* v. *Ariae* 206, *castrensis* 30, *neustria* 30, ab. *unicolor*, *catax* 30, ab. *pallida* 16, 171, *rubi* 30, *rimicola* ab. *lutea* (*pallida*) 16, 171. *Quercus* 153, *mori* 66, 86, 106, 153, 154, *Bomolochia fontis* ab. *terrularis* 116. *Botys sanguinalis* v. *auroralis* 37. *Brotolomia meticulosa* 60. *Bryophila raptricula* 59, ab. *carbonis* 114. *algae* 59, ab. *mendacula* et ab. *calligrapha* 114, *fraudatrix* et *recepticula* 59, *muralis* 208. *Bryotropha cinerosella* 38. *Bupalus piniarius* 80, 153. *Butalis Mülleri* 18.
- Cabera** *pusaria* 80, 105, ab. *rotundaria* 35, 171, *exanthemata* 80. *Calamatropha paludella* 188. *Calligenia miniata* 29. *Callimorpha dominata* et *Hera* 29. *Calocampa solivaginis* 207, *exoleta* 5, 61. *Calophasia lunula* 61. *Calymma affinis* 60. *Caradrina quadripunctata* 4, 60, v. *Menetriesi* 206, *selini* 206, *ambigua* 60, *arcuosa* 20. *Cariclea delphini* 61, *umbra* 61. *Carpocapsa pomonella* 87. *Carterocephalus Palaemon* 170. *Catocala fraxini* 61, v. *obscurior* 115, *elocata* 16, 61, *nupta* 16, 61, *sponsa* 61, ab. *rejecta* 16, 171, *electa* 61, *promissa* 17, *puerpera* 61, *paranymphe* 17, 61. *Cerostoma chazariella* 38. *Chareas graminis* 59, ab. *tricuspis* 115. *Chariptera viridana* 209. *Cheimatobia brumata* 81, 164. *Cidaria dotata*, *fulvata*, *ocellata*, *bicolorata*, *variata*, *siterata*, *viridaria*, *fluctuata*, *fluviata*, *sociata* *luteata* et *truncata* 81, ab. *latefasciata* et *salicata* v. *rufocinctaria* 117, *montanata* 81, v. *fuscomarginata* 117, *ferragata* 36, 81, ab. *obscura*, *caesiata* ab. *annexata* et *rubidata* v. *fumata* 117, *bilineata* 81, ab. *infuscata* 173, *comitata* 81, ab. *moldavinata* 172, *polygrammata* 81, *immanata* 20, 172, *lugdunaria* 20, *lugubrata* 36, ab. *obductata* 171, *tristata* 36, 81, *cyanata* ab. *flavomixta* 85, *vitalbata* v. *coaspicuta* 85. *hastata* v. *gothicata* 207, *unifasciata* 207. *Cilix glaucata* 30, 130. *Cleoceris viminalis* v. *obscura* 206. *Clidia geographica* 208. *Gloantha radiosa* 60, 210. *Cochlicthea crenulella* 30. *Cochyliis cruentana* 37, *ambiguella* 107. *aurifasciana* 131, *flavidana* 188. *Coenonympha Oedippus* 170, *Iphis* 28, 170, *Hero* 170. *Arcania* 28, 170, v. *darwiniana* 170, v.

- Satyrium 170, Pamphilus 28, 160, v. Lyllus 170, Tiphon 170. Coleophora
lixella et artemisiae 38. Colias Phicomone 143, Hyale 27, 143, v. Uhli
171, ab. flava, ab. sarepten-is et Chrysotheme 143, Myrmidone 27, 143,
ab. alba et ab. pallida 143, Edusa 27, 143, ab. Helice 143. Cosmia con-
tusa 206. Cossus cossus 5, 30. Crateronyx dumi 30. Crocallis tusciaria 20.
Cucullia verbasci et scrophulariae 61. umbratica 8, 61, lactucae, chamo-
millae et tanacetii 61, celsiae 113.
- Dasychira fascelina et pudipunda 30, ab. concolor 114, abietis 20. Deilephila
galii 185, euphorbiae 14, 23, ab. rubescens 185, 205, livornica 185, elpenor
28, 185, porcellus 28, 185, nerii 28, 185, 205, Demas coryli 59. Depressaria
propinquella et rotundella 188. Dianthoecia capsicola 20, 60, cucubali
60. Diastictis artesianin 200 80. Dicycla oo 60. Diloba caeruleocephala 6, 59.
Dionychopus niveus 133. Doryphora lucidella 38. Dryobota monochroma,
v. suberis 115. Dypterygia scabriuscula 60. Dyschorista fissipuncta 60.
- Earias clorana 23. Eilicrinia cordiaria et v. Roeslerstammaria 80. Elachista
lugdunensis 38. Ematurgia atomaria 80, v. orientaria 173. Emydia striata
29. Endagria ulula 21, 30. Epichnopteryx plumella 172, Sapho 30. Epi-
nephele Lycaon 24, 170. Janira 28, 153, 170, v. Hispulla, ab. semialba et
Tithonus 170, hyperanthus 23, 153. Epione paralellaria 80. Erastria uncula,
pusilla, deceptoria et fasciana 61. Erebria Epiphron et v. Cassiope 169,
Medusa 28, 169, v. Psodea et v. hippomedusa 169, v. subalpina 114,
169, ab. Procopiani, Oeme v. spodia et Lappona 169. aethiops 28, 169,
v. leucotaenia 169, Ligea 28, 169, v. Advte 169, Euryale, ab
ocellaris, v. Philomela et v. euryaloides 169. Eubolia arenacearia et v.
flavidaria 80. Euchelia jacobaeae 29. Euclidia mi, glyphica et triquetra
61. Eucosmia unilulata 81. Eugonia quercinaria ab. equestraria 207, autum-
naria et alniaria 80. Eupithecia oblongota, insigniata, subnotata, rectan-
gulata, vulgata et absinthiata 81, conterminata 26, 81, pumilata 81, glau-
comictata 26, 81, scabiosata ab. orphnata 113, expallidata 207, scabiosata ab.
aequestrigata 117, nanata ab. obscurata 117, satyrata 31, ab. subatrata,
distinctaria, silenata et abbreviata 117, denotata 20, trisignaria 20, 207, pyg-
meata 20, 173, denticulata 20, virgaureata 207, Eurymene dolabraria 80
- Fumea nitidella 30, comitella 20, nudella v. suriens 114.
- Gelechia Pribitzeri 176, nigra 38. Gnophos furvata 80, ambiguata v. vepre-
taria, pullata v. confertata, ab. implectinata, gluncinaria et v. plumbearia
116. Gnophria qualra 29. Gortyna ochracea 60, 210. Grammesia trigramma
mica 69. Grapholitha carduana, aemulana, tetragrammana, decolorana,
incana, aurana et aurantiana 37, exquisitana et Krausiana 176,
Strobilella 188.
- Hadena ochroleuca 30, 204, lythoxylea, sordida, basilinea, didyma, strigilis et
bicoloria 60, adusta v. pavidata 115, monoglyphia 60, v. obscura 115, por-
phyrea et rurea 210. Harpyia bifida 30, vinula 22, 30. Helia calvaria 61.
Heliothis dipsaceus 61. Hepialus humuli v. hethlandica 206, sylvinus 29.
Herminia tentacularia 17, 62, derivalis 62, molestalis 207. Hesperia Thu-
umas, lineola, Actaeon, Sylvanus et Comma 28, 173, ab. Catena 170,
Heterogenea limacodes 30. Hibernia defoliaria 164, ab. obscura 115,
marginaria 80, 153, bajaran 80, leucophaearia ab. marmorinaria 207. Himera
pennaria 35. Hydroecia nictitans v. lugens 207, micaca 26, 63, leucographa
210. Hylophila prasinana 133, 213. Hypena rostralis, proboscidalis et obesalis
62. Hyponomeuta diffluellus 188. malinella 131. Hypoplectis a dispersaria
et ab. sylvanaria 35, 171.
- Ino budensis 20, pruni 29, 186, chloros 186, globulariae 29, 186, statices 29,
183, v. Mannii et v. Heidenreichii 186, v. crassicornis 186, 206,
Geryon 20.
- Jodis putata et lactearia 79.
- Laelia coenosa 20. Laria l-nigram 30. Lasiocampa potatoria et pruni 30,
quercifolia 30, 124, populifolia 30, ab. aestiva 206, pini 30, ab. brunnea 213.
Lecithocera Briantiella 176. Leucania lythargyria v. Argyritis 206, im-
pura 60, pallens, vitellina, l-album et albipuncta 60, Leucoma salicis 30,
130, Leucophasia sinapis 27, 143, v. lathyri, v. sartha, v. diniensis

- et ab. *erysimi* 143. *Limenitis populi* 27, 168, ab. *tremulae* et *sybilla* 168, ab. *nigrina* 195. *Lithocolletis geniculella* 189. *Lithosia muscerda*, *complana* et *lutarella* 29, *pallifrons* 26, 29. *Lithostege griseata* 80, v. *duplicaria* 173. *Lobophora appensata* 116. *Luperina virens* 26, 60, 180, v. *innmaculata* 26, 60, 130, 209, *Zollikoferi* 115, 209. *Lycæna baetica* 143, *Argiades* 27, 143, ab. *Polysparchon*, ab. *Coretas*, v. *decolor* et ab. *decolorata* 143, *Aegon* 27, 143, *Argus* 27, 104, 143, v. *argulus* 104, ab. *Argyrognomon* 27, 143, *optilete* 143, *Orion* 27, 143, ab. *nigra* 143, *Baton* 27, 143, *Ast-rarche* 143, 213, ab. *allous* et v. *aestiva* 143, *Icarus* 104, 130, 143, ab. *Icarinus*, ab. *caerulea*, v. *glauca*, *Eumedon*, v. *Fylgia* et ab. *Speyeri* 143, *Bellargus* 21, 27, 143. *Corydon* 27, 143, 213, *Hylas* 143, *Damon* 27, 143, *Meleager* 27, 104, 143, 213, *Amanda* 27, 143, *Admetus* 27, 144, *Argiolus* 27, 143, ab. *parvipuncta* 144, *Sebrus*, *minima* et ab. *simplex* 144, *semiargus* 27, 144, ab. *caeca* 144, *cyllarus* 27, 144, *Jolas* et *Alcon* 144, ab. *alconides* 144, 171, *Euphemus* 144, *Arion* 27, 144, v. *obscura* 144, ab. *uncicolor* 144, 171 *Arcas* 144, *Lythria purpuraria* 80.
- Macaria notata* 80, ab. *luteolaria* 116, *alternaria* 80. *Macroglossa stellatarum* 29, 185, 213, *bombyliformis* 185, *fuciformis* 29, 105. *Mamestra nebulosa*, *brassicæ*, *albicolon*, *oleracæ*, *genistæ*, *trifolii*, *chrysozona* et *serena* 60, v. *obscura* 115, *dissimilis* 60, v. *varians* 206, *dentina* 60, v. *Latenai* 206, *peregrina* 20, *implexa* 172, *Leineri* 208, *oleracæ* et *tincta* 60, *Mania maura* 60, 210 *Melanargia Galatea* 28, 169, ab. *leucomelas* et v. *provida* 169. *Melitæa aurinia* 168, *cinxia* 27, 168, *Phœbe* 28, 163, v. *parva* 113, v. *nana* 168, *Trivia* 28, 168, v. *nana* 168, *didyma* 28, 169, v. *alpina* 168, v. *græca* 171, *dictynna* 169, *Athalia* 28, 105, 169, ab. *Corythalia*, ab. *Aphaea* et ab. *navarina* 169, v. *mehadiensis* 113, v. *berisalensis* et v. *Samonia* 169, *Aurelia* 28, 169. *Britomartis* 169, v. *rhaetica* 167, 171. *Parthenie* 20, 169. *Metoponia flava* 21. *Metrocompa margaritaria* 80. *Micropteryx Sparmannella* 189. *Minoa murinata* 80. *Miselia bimaculosa* ♂, 60. *Moma Orion* 213.
- Naclia ancilla* 29, 186, *punctata* 186. *Nemeobius lucina* 27, 155, 168. *Nemophilæ russula* 29. *Nemoria porrinata*, *pulmentaria* et *strigata* 79. *Nemotois aureles* 176. *Nephoteryx tristis* 37. *Neptis Lucilla* 27, 163, *aceris* 168, 193. *Neuronina popularis* et *cespitis* 59, ab. *grisea* 172. *Nisoniades Tages* 28, 170. *Nola cucullatella* et *cicatricalis* 29, *crystalata* 26, 29. *Nonagria geminipuncta* 210, ab. *guttaas* 115, *neurica* 210, *Notodonta tremula* et *chaonia* 30, *Tritophus* 171, ab. *alba* 16. *Numeria pulveraria* ab. *obscurior* 35, 171.
- Ocneria dispar* 30, 44, 153. *Orgyia ericæ* 20, *antiqua* 30. *Orrhodia veronicæ* et *rubiginea* 61, *vaccini* 153, ab. *spadicea* 16. *Ortholitha plumbaria*, *limitata* et *bipunctaria* 80. ab. *Gachtaria* 116, *peribolata* 172. *Orthosia pista-cina* v. *Serina* 206, *circellaris* 61.
- Panolis piniperda* 68. *Papilio Podalirius* 26, 142, ab. *Zanclæus* et v. *undecim-lineatas* 142. *Machaon* 23, 142, 213, *Priamus* 89. *Parge Mare* 28, 169, v. *Adrasta* et *Hiera* 169, *Megaera* 28, 169, *Egeria* 169, v. *egerides* 28, 160, *Achine* 169. *Parasia carlinella* 38. *Parnassius Apollo* 26, 133, 142, 195, ab. *Pseudo-Nomion*, et ab. *novaræ* 171, *Charltonius* et v. *princeps* 153, *Mnemosyne*, 26, 142, *nubilosus* 172, v. *Hartmanni* 172, ab. *melaina* 172. *Pellonia vibicaria* 79, ab. *roseata* 131. *Pempelia adelphella* 37. *Penthophora morio* 30. *Pericallia syringaria* 80. *Phalera bucephala* 30. *Phasianæ clathrata* 80, ab. *nocturnata* 173, *glarearia* 80. *Phigalia pedaria* 80, ab. *extinctaria* 207, *Phorodesma pustulata* et *smaragdaria* 79, v. *prasinaria* 116. *Phoxopteryx tineana* et *biarcuana* 38. *Pieris brassicæ* 27, 172, 153, 175, *rapæ* 27, 142, v. *immaculata* 172, v. *novangliæ* 173, v. *minor* 213, *napi* 27, 142, ab. *bryoniae* et v. *napææ* 142, *Daplidice* 27, 142, v. *Bellidice* 142. *Pechypogon barbali* 62. *Pleretes matronula* 133. *Plusia moneta* 213, *triplesia*, *tripartita*, *consona*, *chrysitis*, *festucæ*, *gutta* et *gamma* 61. *Polia polymita* et *chi* 60. *Polyommatus virgaureæ* 27, 143, v. *Miegii* 143, *Thersamon*, v. *rutilus* et *Hippothoe* 27, 143, ab. *confluens*, ab. *Eurybia*, *Aleiphron* et v. *Gordius* 143, *Dorilis* 27, 143, v. *subalpina* 143, *Phlaeas* 27, 143, v. *Eleus* et ab. *Schmidtii* 143, v. *caeruleopunctata* 130, *Am-*

- phidamas 148 Polyphaenis sericata 209. Porthesia chrysoorrhoea 30, similis 16. Prothymia viridaria 61, ab modesta 173. Pseudophia lunaris 61. Pseudoterpnä pruinata 79. Psilura monacha 30. Psodos alticolaria 207. Psyche Ecksteini et Zelleri 131, unicolor 5, 30, villosella 30, viciella 5, 30, plumifera et hirsutella 30, viadrina et v. stettinensis 15, 171. Pterogon Proserpina 185. Pterostoma palpina 30. Pygaera anastomosis 30, 213, curtula 30, 223, anachoreta 30, Timon 16. Rhyparia melanaria 20. Rhodocera rhamnæ 27, 143. Rivula sericealis 62. Rumia luteolata 80.
- Sarothripa undulana* 29, v. russiana 114. *Saturnia pyri* 30, 134, 196, ab. *Abafii* 172, spini et pavonia 30. *Satyrus Hermione* 28, 169. *Alcyone* 169, *Circe*, *Briseis* et *Semele* 23, 169, *Dryas* et *Statilius* 169. *Arethusa* 28, *Hyperanthus* et ab. *Arete* 169, ab. *caeca* 114, 169. *Sciapteron tabaniforme* 29, 185. *Scoliopteryx libatrix* 1. *Scopelosoma satellitia* 61. *Scoria lineata* 80. *Scotosia vetulata* et *rhamnata* 81. *Selenia lunaria* et v. *delunaria* 80, ab. *sublunaria* 116, *Sesia cephitormis* 29 130, *speciformis* 185, *myopiformis* 29, 185, *culiciformis* 185, ab. *tynniformis* 114, 185, *formiciformis* 185, *ichneumoniformis* 29, 185, v. *megillaeformis* 185, *empiformis* 29, 185, *astatiformis* 2, 185, *muscaeformis* 185, *stelidiformis* 40 *Setina irrorella* 29, ab. *signata* 114, ab. *Freyeri* 205, *roscede* 29, *mesomella* 29, *Kuhlweini* ab. *lutescens* 172. *Simyra nervosa* 59, 207. *Smerinthus populi* 15, 28, 180, 185, *tiliae* 28, 1-5, ab. *brunnea* et ab. *ulmi* 185, *quercus* 28, 185, *ocellata* 15, 28, 185, ab. *hybrida* 185, 205, *tremulae* 196, *atlantica* 189. *Sphinx ligustri* 28, 133, 180, 185, ab. *spiracae* 185, *convulvali* 28, 185, 194, *pinastri* 14, 28, 185, *Spilosoma fuliginosa*, *luctifera*, *mendica*, *lubricipeda*, *menthastris* et *urticae* 29, *placida* 62. *Spilothyrus alceae* 28, 170, *althæae* 170. *Stauropus fagi* 30. *Synopsia sociaria* 80. *Syntomis Phegea* 29, 186, ab. *Phegeus* 186. *Syrichthus carthausii*, *alveus*, v. *fritillum* et *serratulae* 28, 170, v. *caecus* et *malvae* 170, ab. *Taras* 170, 213. *Orbifer* 28, 170, *Sao* et ab. *Eucrate* 170.
- Taeniocampa stabilis* 60 v. *grisea*, *gracilis* v. *pallidior* 115, *incerta* 60, v. *pallida* 115, *munda* 60, *miniosa* et *pulverulenta* 60. *Tapinostola musculosa* 26, 60, 210. *Teras contaminana* v. *dimidiana* 188. *Thais Polyxena* 26, 142. *Thalera fimbrialis* 79, *Thalpochara purpurina* 131. *Thecla betulae* 27, 143, ab. *spinosa* 193. spini 143, 213, ab. *Lynceus* et v. *major* 143, *w-album* et *ilicis* 27, 143, ab. *cerri* 143, *acaciae*, *pruni* et *quercus* 27, 143, ab. *bellus* 143, *rubi* 27, 143. *Thecophora lovea* 133, 208. *Therapis evonymaria* ab. *obscura* 35, 116, 171, *Thyatira batis* 30. *Thyris fenestrella* 185. *Timandra amata* 79. *Tinea semifulvella* 188. *Tortrix viridana* et *heberana* 153, *pillieriana* 108. *Toxocampa cracca* 61. *Trachea atriplicis* 16, 60. *Trichophaga tapetzella* 183. *Triphosa dubitata* 81, *Trochilium apiforme* 29, 185, *crabroniforme* 185. 205. *Troides Elisabethae-Reginae* 90 *oblongomaculatus* v. *papuensis* ab. *Biró* et *Goliath* 91.
- Uropus ulmi* 30.
- Valeria oleagina* 6, 203. *Vanessa Levana* et v. *prosa* 27, 168, ab. *prima* 168, *c-album* et *polychloros* 27, 168, ab. *cyromelas* 168, *xanthomelas* 168, ab. *chelys* 171, *L-album* 168, *Antiopa* 27, 168, ab. *Artemis* 168, *lo* 27, 168, 192, ab. *ioides* et ab. *Sardoa* 168, *urticae* 27, 168, ab. *exoculata* 168, 171, *Atalanta* 27, 168, 194, *cardui* 27, 168, ab. *Elymi* 173. *Venilia macularia* 8. *Xanthia sulphurago* et *gilvago* 61, *fulvago* et *aurago* ab. *unicolor* 206, *Nylina socia* et *ornithopus* 61. *Xylomiges conspicularis* ab. *melaleuca* 61.
- Zanclognatha tarsiplumalis* et *grisealis* 61. *Zelleralis* 115, *tenuialis* et *stramentacealis* 172. *Zeuzera pirina* 30, 130. *Zonosoma annulata*, *porata* et *punctaria* 79, *pendularia* 34, *pupillaria* ab. *badiaria* 116. *Zygaena pilosellae* 29, 186, v. *polygalae*, ab. *interrupta*, ab. *Pluto* et v. *nubigena* 186, ab. *diaphana* 114, 186 *brizae* 29, 186, *scabiosae* 186, *achillae* 29, 186 v. *bellis* 186, ab. *viciae* 15, 186, ab. *confluens* 171, 186, *meliloti* 186, v. *Stentzii* 15, 186, *trifolii*, ab. *confluens* et ab. *orobi* 186, *loniceræ* et *filipendulae* 29, 186, ab. *cytisi* 186, ab. *Mannii* 114, 186, *angelicae* 29, 186. *transalpina*, *Ephialtes* et ab. *Medusa* 186, ab. *coronillae* 29, 186, ab. *trigonillae* 15, 29, 186, ab. *Aeacus* 186, 195, v. *peucedani*, ab. *athamanthae* et *Fau-ta* 186, *carmolica* 29, 186, v. *diniensis* et ab. *hejysari* 186, v. *Horváthi* et *Vellayi* 172.

c) **Diptera.**

Aulacocephala Braueri 19. *Culex pipiens* 65.
Eustalomyia festiva 110. *Lucilia sericata* 41.
Phytalmia cervicornis 20. *Sarcochila Wohlfarthi* 42.
Tachina glabrata 68.

d) **Coleoptera.**

Achenium ephippium 13. *Acupalpus elegans* 13. *Adimonia circumdata* et *v. sela dica* 14. *Adonia v. ustula* 14. *Adoxus obscurus, villosulus, vitis, v. epilobii* et *v. Weisei* 203. *Aegosoma scabricorne* 14. *Agriotes lineatus* 108. *Alaudes singularis* 139. *Aleochara erythroptera* et *Milleri* 13. *Alexia tatraica* 144. *Allonyx quadrimaculatus* 122. *Alophus Kaufmanni* 14. *Amara rufipes* 13. *Anaspis pulicaria* 18. *Anchomma costatum* 139. *Anepsus delicatulus* 140. *Anisoptia segetum* 21. *Anomala v. cyanicollis* 13, *aenea* 108. *Anthaxia aurulenta* 13. *Hackeri* 132. *Anthonomus pomorum pyri* 86. *Antisphodrus aeacus* 18. *Apholeuonus nudus* 64. *Apion sulcifrons* 14. *Apoderus coryli* 153. *Atheta liturata* 13. *Athous undulatus et bifasciatus* 64, *niger* 153.

Bathyscia dorotkana et narentina 78. *Beccaria Wallacei et papuensis* 42. *Bembidium hypocrita* 78. *Bryaxis Helferi* 13. *Bruchus tristicula* 14.

Caenocara Ganglbaueri 43. *Calathus bosnicus* 76. *Calcoides v. pulchella* 14. *Callidium violaceum* 154. *Calochthebius Steinbühleri* 88. *Calosoma Maderae* 57, *inquisitor* 175. *Carabus Ulrichii et granulatus* 56, *Scheidleri v. virens et cancellatus* 57, *montivagus et v. blandus* 13, *caelatus et v. serajevoensis* 62, *v. rugosus, croaticus v. bosnicus et Pareyssi v. Gattereri* 63, *comptus et v. Dieneri* 85, *Neumayeri et dalmatinus* 77, *obsoletus* 151, *Hampei* 152, *auronitens et glabratus* 154. *Cardiophorus nigerrimus* 13. *Cerambyx Scopoli* 44, 58, *miles* 14. *Cetonia angustata et v. Diocletiana* 77. *Chlaenius azureus* 77, *terminatus* 78. *Chrysomela cacaliae* 153. *Cicindela campestris et ab. funebris* 85, *chiloleuca* 12. *Cionus pulverosus* 14. *Clemmys troglodytes* 143. *Clerus mutillarius* 122. *Cremera platia sericea* 139. *Coccinella bipunctata* 153. *Coelambus enneagrammus* 13. *Conibius parallelus* 140. *Corynetes coeruleus* 123. *Craniotus pubescens* 139. *Crioceris lili, meridigera v. rufipes, asparagi, 12-punctata v. dodecastigma, 14-punctata, paracenthensis et 5-punctata* 184, *v. thoracica* 182, 184. *Cryptocephalus, v. Pilleri, elongatus et frenatus v. callifer* 14. *Cryptoglossa verrucosa* 140. *Cryptophagus scanicus v. hirtulus* 13. *Cryptorhynchus lapathi* 188. *Cychrus semigranosus* 76 *v. balcanicus* 64. *Cymbiodita marginella* 13. *Cynegetis v. palustis* 14.

Dacoderus striaticeps 140. *Danacaea marginata* 13, *incana* 79. *Dapsa denticollis v. nigricollis, trimaculata* 149. *Daptus pictus* 3 *v. Kominecki* 13. *Dasytes dalmatinus* 77. *Moreli* 43. *Dasytiscus Ragusae* 43. *Denops albofasciata* 120. *Dermestes atomarius* 13. *Diamphida locusta* 175. *Diloboderus Abderus* 58. *Dima elaterioides* 64. *Donacia simplex* 153. *Dorcadion tulvum* 58. *Dryadites borneensis* 42. *Dynastes Hercules* 58. *Dyctioptera sanguinea* 153. *Dyschirius intermedius* 78.

Eccoctogaster intricatus 108. *Elater sinuatus* 13. *Elaterioides dermestoides* 154. *Ecnymon Erimae* 42. *Endomychus coccineus, v. Biehli, thoracicus* 151. *Euoplium serraticorne* 123. *Eumolpus vitis* 108. *Exilia timida* 78. *Geotrupes Brancsiki* 76. *Gonocerus venator* 59. *Gymnetron v. plagiellum, antirrhini* 14. *Gyinus hungaricus* 13.

Halysia 14-punctata 14. *Haploscelis nitidus, madegassus et nossibeanus* 42. *Helophorus granularis* 13. *Helops picipes* 13. *Hesperophanes cinereus et griseus* 78. *Homaloplia marginata* 13. *Hoploderes spinipennis* 57. *Hydraena perpaupula* 62. *Hylaja rubicollis* 150. *Hypera simplex* 153. *Laemos-*

- tenuis bosnicus 64. Laena ferruginea 77. Lagarus submetallicus 13. Lampyris noctiluca 153. Larinus latus 77. Lasioderma corsicum, impunctatum, costulatum, Mulsanti, melanocephalum 43. Lathrobium furcatum 13. Leistus parvicollis 64. Lema cyanella, melanopus tristis, Lichenis et Erichsoni 182. v. Lipperti et septentrionis 182, 183. Leptusa Hopffgarteni 78. Lesthes seminigra 148. Lixus ferrulaginus 78. Luciola lusitana 153. Ludius castaneus 13. Luperus saxonicus 14. Lycoperdina bovisae 149, banatica, succincta, v. disca, crassicornis 150. Lytta vesicatoria 186.
- Macrotoma servilis 58. Magdalis duplicata 128. Mastigus dalmatinas 62. Megadontus azureus et v. cordiscus 62. Melasis buprestoides 63. Melolontha vulgaris et hippocastani 153. Miarus scutellaris 14. Molops alpestris 63 bosnicus. curtala, obtusangulus et ab. rubripes 64. Mononychus salviae 14. Mordella fasciata v. coronata 13. Mordellistena brevicauda 13. Morimus Ganglbaueri 78. Mourloniella solenhofensis 131. Mycetaea hirta 148. Mycetina cruciata 144, 150, v. calabra 150, v. Fussi 144, 150, v. balcanica et montana 42. Mychophilus minutus 147.
- Nebria Germari 78. Necrobia ruficollis, violacea, Konowi, rufipes et pilitera 123. Nosoderma diabolicum, plicatum et porcatum 140. Notiophilus substriatus.
- Ocalea brevicornis 78. Ochina ferruginea 43. Olisthopus glabricollis 78. Omophilus dilatatus v. longicornis 13. Omphireus morio et v. Beckianus 63, 64. Opetiopalpus scutellaris 124. Opilo taeniatus, pallidus, domesticus et mollis 121. Oreina variabilis 63. Orthopleura sanguinicollis 123. Otiorynchus v. viridilimbatus 76, rhamni, gylipus, vastus, imitator, v. pronjus et Blanchardi 78, bosnicus et multocostatus 63, ligustici 108. Oxymerus cursor 154.
- Pentolonia diota 77. Pnilonthus nitidulus 13. Philydrus maritimus 13. Phyllobius aurifer 13. Phylethus bifasciatus 140. Phyltatosus Leayi 58. Phymatodes Kollari 78, glabratus 85. Phytoecia caeruleus 77. Pissodes hircyniae, validirostris et notatus 108. Platydema violacea 63. Platynus scrobiculatus et antennarius 63, lugens 13, glacialis 78. Pleganophorus bispinosus 144, 149. Podonta dalmatina 77. Polyphylla fullo 134. Prionochthebius adriaticus 88, Procerus gigas 71. Pterostichus fasciatopunctatus, Meisteri et Brucki 63 v. carniolicus 76. Reiseri 78, cophosioides et Etelkae 13. Purpuricenus hungaricus, budensis v. cinctus et v. globulicollis 77.
- Rhagonycha melanura 153. Riagolera tuberculata 140. Rhagium inquisitor et mordax 154. Rhinoncus scapularis 14. Rhopalopus insubricus et femoratus 78, Rhynchites ruri et conicus 87, betuleti 108. Rosalia alpina 58, 100, ab. prolongata, ab. Pici, ab. Reitteri, ab. multinaculata 100, ab. confluens, ab. pavonotata, ab. oblitterata, ab. geminata, ab. transsylvanica, ab. Croissandeaui, ab. Kautzi, ab. bifasciata, ab. interrupta et ab. connexa 101.
- Saula Biró 42. Semanotus ruscicus 85. Stasis miralis 13. Stasis lineatus 129. Sphaeroderus testaceus 13. Sphaerosoma globosum 146, v. glabrum 146. Seidlitzi 144, 146, v. taticum 145, punctatum 144, 147, carpathicum, pilosum, piliferum et Reitteri 147. Stenopterus flavicornis 78. Stenotarsus Biró 42. Strophosomus coryli 153. Symbiotus gibberosus et armatus 148. Synoxylon geminatum 43.
- Tachys scutellaris 13. Tarsostenus univittatus 121. Telephorus melanurus 153. Tetroplium luridum 154. Thanasimus rufipes et formicarius 122. Theca Championi, conicicollis et striatula 43. Tharops nigriceps 63. Tillus pallidipennis, elongatus et unifasciatus 121. Timarcha corinthia 78. Tribolium madens 13. Trichodes favarius 122, apiarius et irkutensis 123. Tropiphorus ochraceosignatus 63. Trycherus elegans 42.
- Usechus lacerta 140.
- Xylopertha Heydeni 43. Xylosteus Spinolite 18.
- Zeugophora flavicollis, v. australis, scutellaris et subspinosa 182.

e) Hemiptera

- Aspidiotus ostraciformis 130.
 Chrysomphalus ficus et minor 74. Coriza mercenaria 107.
 Dactylopius vitis 108.
 Lecanium vini 108.
 Notonecta americana 107.
 Pterochlorus longipes 151. Phylloxera grecus 139, vastatrix 22, 66. Phytoptes vitis 108.
 Schizoneura lanigera 106.
 Tetranychus tilarius 108.

f) Orthoptera et Dermaptera.

- Acridium aegyptium 157. Acrometopa macropoda 158. Ameles decolor 156.
 Anechura bipunctata 156. Anisolabis maritima 156. Anterastes Raymondi 158. Arachnocephalus vestitus 159. Aphlebia brevipennis, marginata, maculata 156, var. Sshäfferi 11.
 Bacillus Rossii 156, Redtenbacheri 157. Barbitistes constrictus 11, 158, Ocskayi 11, Yersini 158. Blatta germanica 156.
 Caloptenus itaiicus v. marginellus et v. ictericus 157. Chelidura acanthopygia 156. Conocephalus nitidulus et v. obscurus 158. Cuculigera hystrix 157. Cyrtaspis scutata 158.
 Decticus albifrons 159.
 Ectobia albicincta 156. Empusa fasciata 156. Epacromia strepens 157. Ehipigera vitium, limbata, v. minor, v. major et sphacophila 159.
 Forficula auricularia 11, 22, 156, f. macrolabia 156, f. pubescens 156.
 Galganea morio 156. Gomphocerus maculatus 157. Gryllomorpha dalmatina 159. Gryllus burdigalensis 159.
 Hierodula bipapilla 21.
 Isopha modesta 11, 159, costata, speciosae, brevipennis 11.
 Labidura riparia 155. Leptophyes Bosci 11, discoidalis 11, 159, raticauda 158. Lobopecta decipiens 156. Locusta cantans 158.
 Mantis religiosa 156. ab. flava et ab. brunnea 156. Mogoplistes brunneus 159. Nemobius Heydeni 159.
 Oedaleus nigrofasciatus 157.
 Pachytrachelus frater 155, gracilis 11. Pachytylus migratorius et danicus 157. Paracaloptenus Brunneri 157. Paracinema tricolor 157. Paratettix meridionalis Rbr. 157. Periplaneta americana 156. Pezotettix alpinus et Salamandra 157, Schmidti 11. Phaneroptera quadripunctata 158. Platycleis affinis 158, amplipennis 155, 158, Domogledi 11, Kraussi 158, marmorata 155, 158, montana 11, Roeseli 158, sepium 158, stricta 158, tessellata 158, vittata 11. Precilimon affinis 11. Schnidti 11. Brunneri 11. Fussi 11, elegans 11, 158, thoracicus 11, 158, intermedia 11, ornatus 158.
 Rhacocleis discrepans 158.
 Saga serrata 158. Schistocerca peregrina 157. Sphingonotus coerulans 157. Stenobothrus apicarius 157, crassipes 11, elegans 157, v. istrianus 157, minatus 157, morio 157, nigrogeniculatus 157, nigromaculatus 157, petraeus 157, pullus 10, vagans 157. Stethophyma brevipenne 157.
 Tettix Krausii et depressa 157. Thamnotrizon apterus 158, dalmaticus 158, femoratus 158, Frivaldszkyi 11, litoralis 11, 158, transylvanicus 11. Troglophilus cavicola et neglectus 159. Tryxalis nasuta 157. Tylopsis liliifolia et v. gracilis 158.
 Xiphidium dorsale 158, hastatum 11.

g) Neuroptera et Pseudo-Neuroptera

Aeschna borealis 33.
Cordulegaster annulatus 33.
Ecdyurus venosus 34. *Epitheca arctica* 33, *alpestris* 33.
Leucorrhinia rubicunda 33, *albifrons* 33, *caudalis* 28.
Oligoneura rhenana 34, *pallida* 34.
Palingenia longicauda 34.

h) Thysanoptera

Anisosphaera problematica 43.
Lepisma myrmecophila 43, *anguliseta* 43.
Seira pallidipes 43. *Smynturus maculatus* 43.
Thrips frumentaria 22.

Crustacea.

Limnocythere hungarica 44.

„ROVARTANI LAPOK“

Auszug der Aufsätze dieser in ungar. Sprache erscheinenden entomologischen Monatschrift

Unter Mitwirkung von

Dr. A. Bedő, Dr. C. Chyzer, Dr. G. Entz und Dr. G. Horváth
redigirt von

L. v. Aigner-Abafi und E. Csiki.

Budapest VIII., Rökk-Sz.-Gasse 32.

1900. Dez

VII. Band

Heft 10

S. 199. **L. v. Aigner-Abafi: Unsere alpinen Lepidopteren.** Davon ausgehend, dass die Alpenfalter auf allen Hochgebirgen der palaearktischen Zone vorkommen, bedauert Verfasser, dass das Höhenvorkommen der Falter Ungarns noch nicht beobachtet ist und lenkt hierauf die Aufmerksamkeit der Sammler.

S. 203. **E. Csiki: Über den Reben-Falkkäfer.** Nach Weise hat für den Namen *Adoxus vitis* die Bezeichnung *A. villosulus* Schrnk. einzutreten, ausser welchem auch *var. Weisei* Heyd., sowie *Adoxus obscurus* Linn. und *var. epilobii* Weise in Ungarn vorkommen. *A. villosulus* lebt vorzüglich an *Epilobium angustifolium*, wird aber auch der Weincultur oft sehr schädlich. Allein trotzdem derselbe schon früher in Südfrankreich als Rebenschädling bekannt war, wurde seine Biologie erst in Ungarn durch Dr. G. Horváth (1892) geboten, der constatirte, dass der Käfer die Rebenblätter minirt, die Trauben aber seltener angreift, während die Larve in den Wurzeln Gänge anlegt, wodurch die Rebe früher oder später zu Grunde gerichtet wird. Zur Bekämpfung des Käfers wird das Ablesen derselben, event. mit Hilfe von Geflügel, gegen die Larven aber das Verfahren mit Kohlen sulphid angewendet. Verfasser giebt eine Beschreibung der zwei Arten mit ihren beiden Varietäten.

S. 205. **J. Dahlström: Beitrag zur Lepidopteren-Fauna Ungarns.** Nach langjährigem Sammeln giebt Verfasser ein Verzeichniss derjenigen Formen, welche er für Ungarn neu constatirte, u. z.: *Deilephila euphorbiae var. rubrescens*, *Smerinthus hibr. hybridus*, *Trochilium crabroniformis*, *Ino s. vices v. crassicornis*, *Setina irrorella ab. Freyeri*, *Hepialus humilis v. hethlandica*, *Bombyx crataegi v. Ariae*, *Lasiocampa populifoli v. aestiva*, *Acronycta euphorbiae v. montivaga*, *Manestra dissonitis v. varians*, *M. dentina ab. Latenai*, *Hydroecia nictitans v. nicens*, *Leucania lythargyria v. Argiritis*, *Caradrina quadripunctata v. Menetriesii*, *C. Selini*, *Cosmia contusa*, *Cleoceris viminialis v. obscura*, *Orthosia pistacina v. Serina*, *Xanthia aurago ab. unicolor*, *Herminia modestalis*, *Eugonia quercinaria ab. equestraria*, *Hibernia leucophaearia ab. marmorinaria*, *Phigalia pedaria ab. extinctaria*, *Boarmia roboraria ab. infuscata*, *B. luridata ab. obscurior*, *Psodos alticolaria*, *Cidaria hastata v. gothicata*, *C. unifasciata*, *Eupithecia trigynaria*, *E. virgaureata*, *E. expallidata*.

S. 207. **L. v. Aigner-Abafi**: Zur Biologie der Noctuen. Über Nahrungspflanzen, Lebensweise und Zucht zahlreicher Noctuen.

Kleinere Mittheilungen

S. 211. *Zoologische Mittheilungen* Unter diesem Titel (ungarisch) erscheinen nunmehr die Vorträge der zool. Section der Naturwissenschaftlichen Gesellschaft zu Budapest. Heft 1. und 2. enthalten: Dr. G. Entz: Die Fauna der Salzwässer und die Entstehung derselben, nebst Beschreibung einiger neuer Arten. Dr. K. Kertész giebt eine Übersicht der ungar. Notacanthen. E. Csiki die Monographie der Cicindelen Ungarns. Dr. G. Horváth dissertirt über die Entstehung der Fauna Ungarns, einem Gemenge der Fauna von Ost-, Süd- und West-Europa. Dr. A. Lendl ergeht sich über die Zeichnung der Kreuzspinnen. Dr. St. Rátz beschreibt neuguineische Cestoden. Als Subgenus „*Loxocarabus*“ beschreibt J. Mallász den *Carabus obsoletus* und seine Varietäten. Ferner kleinere Mittheilungen von L. v. Aigner-Abafi, E. Csiki, Dr. K. Kertész und Z. Szilády. Die Redaction besorgt Dr. E. v. Dadaý.

S. 212. W. Weissmantel: Über *Pterogon Proserpina*, deren Raupe Verfasser im Komitat Trencsén in grosser Anzahl fand, welche jedoch grösstentheils einer Seuche zum Opfer fielen.

S. 213. E. A. Hudák: Lepidopteren, welche für Gölnitz neu constatirt wurden. (S. ungar. Text).

S. 213. Über „Kara-Kurt“, die gefährliche schwarze Spinne der Kirgisen, deren Biss für das Kameel fast unbedingt, für den Menschen seltener tödtlich ist.

S. 213. E. Gruber: *Papilio Machaon* kommt bei Arad im Gebirge in blass, in der Ebenè in dunkel gefärbten Stücken vor, die sich der var. *aurantiaca* nähern.

S. 214. Über phosphorescirende Falter und Raupen nach Dubois und Schultz.

S. 214. Z. Szilády hielt in der zoologischen Section der Naturwissenschaftlichen Gesellschaft einen Vortrag über die Lebensweise der Süsswasser-Hydrachniden.

S. 214. L. v. A. A. Anderson beobachtete, dass *Macroglossa stellatarum* beim Flug ein Summen, wie das der Hummel vernehmen lasse. Verfasser hat diesen Laut weder bei der erwähnten, noch der verwandten Art *M. juciiformis*, die er beide bereits in grosser Anzahl gefangen, je vernommen, giebt aber zu, dass ein gewisses Summen in geschlossenem Raume z. B. in einer Veranda, hörbar sein könne.

S. 214. Necrolog des Dipterologen Josef Mik, gest. 13. Okt. 1900.

XX-ik katalógusom, illetve árjegyzékem, mely az idén gyűjtött sok ezer szépen praeparált és pontosan meghatározott ritka európai és kivált magyarországi *Coleopterit* tartalmaz, — megjelent és kívánatra ingyen és portómentesen küldöm. A legritkább bogarak a szokásos áron alul, azaz 70—75% árengedménnyel kaphatók.

Tavarnok u. p. N.-Tapolcsány.

Kelecsényi Károly.

Coleoptera-kereskedés. Mint honunkban a legrégibb és legnagyobb rovarkereskedés tulajdonosa, ajánlom magánygyűjtőknek, iskoláknak, gazdászoknak és erdészeknek 8000 hibátlanul meghatározott honi és külföldi fajból álló rovar-készletemet. Honi faunánk közönséges és legritkább fajai nagy számban, továbbá több száz exotikus faj. Iskolák részére gyűjteményeket olcsón állítok össze. Honi gyűjtőkkel szívesen lépek csereviszonyba.

Megkeresésre nyomtatott árjegyzéket ingyen és bérmentve küldök.

Német-Bogsán. (Krassó-Szörény megye.)

Merkl Ede.

Magyarország madarai. *A hazai madárvilág megismerésének vezérfonala.* Irta: Dr. Madarász Gyula. Ezen munkából megjelent az 1—3. füzet: az *első füzet* a szisztematikai részszel kezdődik s az *Éneklők* rendjének négy családját, ugymint: a *varju-, sárga-rigó-, seregély- és pinty-féléket*; a *második füzet* a *pacsirta-, billegtető- és poszátaféléket*; a *harmadik a vizirigó-, ökörszem- és rigóféléket*; a *negyedik pedig a pipőke-, czimege-, küllő-, famászó-, gébics-, selyemfark-, fecske- és légykapóféléket*; az *ötödik*, mely most jelent meg, a *rikácsolókat, kakuk-, harkály- és bagoly-féléket* tartalmazza.

A munka díszes kiállításban, a szerző eredeti rajzaival, és színes táblákkal, quart formátumban 10—12 füzetben fog befejezést nyerni. Az általános ismeretekre vonatkozó bevezető rész az utolsó füzetben a tárgymutatóval egyetemben jelenik meg.

Előfizetési ára 1—1 füzetnek 1 frt 50 kr, az egész munkának 15 frt. Az előfizetési pénzek *Dr. Madarász Gyulá-hoz*, (Magyar Nemzeti Múzeum) vagy a *Rovartani Lapok* szerkesztőségéhez címzendők.

Rovar-gyűjtemények tulajdonosait (magánosokat úgy mint intézeteket) felkérjük, szíveskedjenek velünk közölni, hogy azok minő rovarrendeket ölelnek fel, körülbelül hány fajt és példányt foglalnak magukban, ki gyűjtötte, mely években?
A »Rovartani Lapok» szerkesztősége.

Acherontia Atropos. Felkérem t. rovarászainkat, hogy a *halálfőpillét* és *bábját* lehető nagy számban hozzám beküldeni szíveskedjenek: Készséggel szolgálók cserében más lepkékkel. Szívesen fogadnék el cserében *Saturnia pyrit*, *Vanessa C-albumot* és egyéb közönségesebb fajokat is, s e célra kérem a fölös példányok jegyzékét.

Budapest VIII. Rökk-Szilárd-u. 32.

A. Aigner Lajos.

Entomologiai művek.

Általános. *Kárpáti E.* Állatmuzeum, utasítás állatok kítőmesére s eltarítására, és csontvázak készítésére, ábrákkal 1 kor. 40 fill. — *Bein K.* A kis rovargyűjtő. Utasítás a kiválóbb rovarok megismerésére és gyűjtésére 2 kor. *Szekeres F. Ö.* A rovargyűjtő 1 kor. 60 fill. — *Lejtényi S.* Rovargyűjtő. Segédkönyv a középiskolai ifjúság számára, kötve 1 kor. — *Kriesch J.* A rovarok világa. 16 ábrával 80 fill. — *Dr. Horváth G.* A rovarok dimorfizmusról. 1 táblával 80 fill. — *Kirándulók* zsebkönyve. 70 rajzzal, kötve 3 kor. 50 fill. — *Dr. Lendl A.* Rövid útmutatás a természetrajzi gyűjtemények konzerválásához 80 fill. — *Klein Gy.* A rovarvő növényekről 6 rajzzal, 50 fill. — *Dr. Daday J.* Rovartani műszótár 1 kor. 60 fill. — *Hoffer, Praxis der Insektenkunde.* 3 kor. — *Kolbe, Einführung in die Kenntniss der Insekten* 17 kor. *Schlechtendal und Wünsche, Die Insekten, Anleitung zur Kenntniss derselben.*

Hymenoptera. *Mocsáry S.* A magyar fauna fémdarazsai 2 kor. 40 fill. A magyar fauna másnégy darazsai 2 táblával 1 kor. 20 fill. Adatok Magyarország fürkész darazsainak ismeretéhez I. 1 kor. 20 fill. Földünk témdarazsainak magánrajza 40 kor. Magyarország Hymenopterái (A magyar Birodalom Állatvilága) 9 kor. 60 fill.

Lepidoptera. *Bein K.* A kis lepkegyűjtő. A lepkék ismertetése és gyűjtése 2 kor. — *A. Aigner L., Pável J. és Dr. Uhryk N.* Magyarország Lepidopterái (A magy. Birod. Állatvilága) 6 kor. — *Beige, Schmetterlingsbuch* 8. Aufl. 1300 Abb. auf 50 farb. Tafeln 25 kor. 20 fill. — *Hofmann, Die Gross-Schmetterlinge Europas* 2. Aufl. 2000 Abb. auf 71 farb. Tafeln 30 kor. Die Raupen der Gross-Schmetterlinge Europas. 1900 Abb. auf 50 Tafeln 30 kor.

Diptera. *Tömösvány Ö.* Egy tömegesen tenyésző légyfaj az Alsó-Duna mellékeiről 3 tábl. 60 fill. — *Thalhammer J.* Magyarország Dipterái (A m. Birod. Állatvilága) 4 kor. 80 fill. — *Kertész K.* Catalogus Tabanidaum orbis terrarum univrsi 6 kor.

Coleoptera. *Török P.* Bogár-határozó 2 kor. 80 fill. — *Bein K.* A kis bogárgyűjtő. A bogarak ismertetése és gyűjtése 2 kor. — *Frivaldszky J.* A magyarországi tételröptek (Coleoptera) műszavainak magyarázata rövid boncz-és élettani ismertetéssel. 2 kor. 40 fill. — *Kuthy D.* Magyarországi Coleopterái (A m. Birod. Állatvilága) 14 kor. 40 fill. — *Calwer, Käferbuch* 5. Aufl. mit 48 color. Tafeln 24 kor. — *Seidlitz, Fauna Transsylvanica* 12 kor.

Hemiptera. *Dr. Horváth G.* Magyarország Bobodács-féléinek magánrajza 1 tábl. 5 kor. — Adatok a hazai félröptek ismeretéhez 40 fill. A magyarországi Psyllidákról 40 fill. Az Eremocoris-fajok magánrajza. 2 tábl. 60 fill. Magyarország Hemipterái (A m. Birod. Állatvilága) 4 kor. 80 fill.

Orthoptera, Pseudoneuroptera és Neuroptera. *Frivaldszky J.* A magyarországi egyenesröptek magánrajza 7 tábl. 3 kor. — *Pungur Gy.* A magyarországi tücsökfélék természetrajza 6 tábl. 5 kor. — *Pungur Gy. és Mocsáry S.* Magyarország Orthopterái, Pseudoneuropterái és Neuropterái (A m. Birod. Állatvilága) 3 kor. — *Kohaut R.* Magyarország szitakötő-féléi. Színes tábl. 2 kor. 60 fill.

Myriapoda. *Dr. Daday J.* A magyarországi Myriopodák magánrajza 4 táblával 4 kor. *Dr. Daday J.* Magyarország Myriopodái és Crustaceái (A m. Birod. Állatvilága) 2 kor.

Arachnoidea. *Dr. Chyzer K. és Kulczyński L.* Araneae Hungariae 3 kötet 24 kor. — *Herman O.* Magyarország pókfaunája 3 kötet, csak a 2—3. kötet kapható 16 kor. — *Dr. Lendl A.* A pókok, különösen a kerekhálós pókok természetes osztályozása 1 kor. — *Arachnoidea: Chyzer, Scorpiones, Daday, Pseudoscorpiones et Opiliones, Chyzer et Kulczyński, Araneae.* (A m. Birod. Állatvilága) 2 kor. 40 fill. — *Karpeles L.* Adalék Magyarország atkafaunájához. 8 táblával 2 kor.

Crustacea: *Dr. Daday J.* A Magyarországhban eddig talált szabadon élő evezőlábú rákok magánrajza. 4 tábl. 3 kor. A magyarországi Branchipus-fajok átnézete. 1 kor. A magyarországi Diaptomus-fajok átnézete 1 kor.

E művek szerkesztőségünk útján is megrendelhetők.

.R873
ENT

Kot. 7 tuzet 10
1900: dec.

SMITHSONIAN INSTITUTION LIBRARIES

3 9088 01427 0235